

DISSERTATIO INAUGVRALIS

23

DE

PRIVILEGIO

HENRICI VII. ROMANORVM
REGIS

FRANCOFVRTANIS AD MOENVM
CIVIBVS

DE FILIABVS LIBERE ELOCANDIS
OLIM DATO

QVAM

ADSPIRANTE DIVINI NVMINIS
GRATIA

ET

CONSENSV

MAGNIFICI

ICTORVM ORDINIS

IN

CELEBERRIMA NORICORVM VNIVERSITATE

PRO

SVMMIS IN VTROQVE IVRE

HONORIBVS LEGITIME CONSEQVENDIS

AD D.

MAII A. S. R. CIOIDCCXXX

PVBLICE DISCVTIENDAM PROPONIT

IOHANNES THOMAS KLVMPF

FRANCOFVRTENSIS AD MOENVM.

TYPIS MAGNI DANIELIS MEYERL

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGVRALIS

AD

HENRICI VII. REGIS ROMANORVM
DIPLOMA FRANCOFVRTENSIBVS DE FILIABVS
LIBERE NVPTVM LOCANDIS DATVM.

Vblicum quoddam studiorum meorum Specimen daturus, ut ad consequendos honores Academicos viam mihi rite præmunirem, nihil prius antiquiusque habui, quam ut hac etiam occasione dulcissimæ Patriæ meæ, eam, quam debeo, pietatem quodammodo testarer. Tantum vero abest, ut mihi operam diligentiamque in antiquis FRANCOFVRTI rebus repetendis illustrandisque experturo materia deesse possit, ut obruar potius rerum copia, si mecum aliquantisper considerem, quanta Legum sapientia hæc illustris Respublica sit constituta; quam multis & singularibus IMPERATORVM REGVMque privilegiis atque prærogativis jure meritoque gloriatur; quam variis fortunæ vicissitudinibus usa nihilominus Imperii libertatem semper retinuerit salvam atque integram; quam eximium sibi decus roburque commerciorum celebritate pepererit, & quot Viros vetusta nobilitate, splendidissimisque honoribus, ac rerum domi forisque gestarum fama, eruditionisque laudibus insignes genuerit feliciter, foveritque benigne atque ornarit; & quæ longe plura sunt ejus generis argumenta. Certe vel illud ad nobilitandum FRANCOFVRTI nomen non parum dignitatis asferre potest, quod hæc ipsa urbs pro-

Proœmium
de Vetustate
Francofurti.

pter flumen Moeni sita ab antiquissimis temporibus REGVM Francorum PALATIO, inter vetustissima numerando, inclaruit, ac priscis IMPERATORIBVS REGIBVSque diu sedem domiciliumque dedit. Nolo jam progredi ad ævum, quod Francos stirpis Karolingicæ antecessit, utpote cujus historia fabulis plerumque est impedita: at certis fideque dignissimis veterum annalibus constat, jam CAROLVM MAGNVVM, anno post CHRISTVM natum DCCXIV, generalem populi sui conventum, celeberrimumque Episcoporum concilium adversus Felicem & Elipandum FRANCOFVRTI celebrasse; eoque tempore FASTRADAM, Conjugem Gloriosissimi CAROLI, in eadem urbe mortem obiisse. (1)

Sed

(1) Sic scribit Monachus Benedictinus, Adelmus, prout ab Hermanno Comite de Nuenare primum Colonia editus est, ad Annum DCCXCIII: CAROLVS R. *in Franciam reversus celebravit Natalem Domini apud S. Kilianum in Vuirziburgo, juxta Mœnum fluvium; Paschalis vero festi solennitatem, super eundem fluvium in Villa FRANCONOEVRT, in qua & hie-maverat. A. DCCXCVIII. Rex ad condemnandam hæresin Felicianam æstatis initio, quando & generalem populi sui conventum habuit, Concilium Episcoporum ex omnibus Regni sui provinciis in eadem Villa congregavit. Affuerunt etiam in eadem Synodo Legatæ Romani Pontificis, Theophylactus ac Stephanus, Episcopi, vicem tenentes ejus, à quo missi fuerant Adrianæ Papæ. In quo concilio & hæresis memorata condemnata est, & liber contra eam communi Episcoporum auctoritate compositus; in quo omnes subscripserunt. -- Mortua est ibi FASTRADA, Regina, & Moguntiaci apud S. Albanum sepulta. Confer. Auctor Annalium Francorum inter XII Scriptores a Pithæo editos, pag. 13. & Regino libr. II. Chron. ad A. 794. Mabillonius de re Diplom. libr. VI. p. 503, affert Diploma CAROLI M.*

Sed & idem CAROLVS Oratoria nova ad Franconesford & Ragenesspurg. admirabili opere construxisse, fertur a Monacho Sancto Gallensi. (2) CAROLI M. Filium LVDOVICVM PIVM, sæpius, ac potissimum annis DCCCXV. DCCCXXII. DCCCXXXII. & DCCCXXXV, FRANCOFVRTI constituisse, ex variis Auctorum locis apud Chesnium jam observavit Mabillonius. Solennissimum certe Principum populorumque conventum A. DCCCXXIII. FRANCOFVRTVM convocavit LVDOVICVS PIVS, atque ædificia novo opere ibi instruxit. (3) Hinc CAROLVS
A 3 CAL-

eo tempore Aniano, Abbati, datum, & his verbis subsignatum: *Dat. tertio decimo Kalendas Augusti, anno XXVI. & XX. regni nostri. Actum FRANCONOFVRD. PALATIO, in Dei nomine Feliciter.*

(2) Mabillonius *de re diplomatica*, Lib. IV. p. 283.

(3) Testis est Auctor *Vitæ HLudovici Pii*, inter Pithœi Scriptores XII p. 378. *Quibus dispositis, inquit, juxta morem Francorum Regum, Autumnale tempus venationibus insumsit Ludovicus, hiemandique gratia trans Rhenum, locum, cujus vocabulum est, FRANCONOFORD, petivit, ibique conventum fieri jussit circumjacentium nationum, omnium scilicet, qui trans Rheni consistentes fluenta, ditioni Francorum obediunt; cum quibus de omnibus, quæ utilitati conducere visa sunt, pertractans, singulorum rebus congrue prospiciebat. In eodem conventu Avarum legatio, munera afferens, affuit. Missi Nortmannorum pacem renovantes, & confirmantes, non defuerunt; Quos auditos cum congrue remisisset, in eodem loco preparatis, ut dignum erat, & tempori congruebat, NOVO OPERE AEDIFICIIS, hiemavit. In eadem villa, FRANCONOFORD scilicet, Imperator hieme exacta, Majo mense, conventum habuit Australium Francorum, Saxonum, aliarumque gentium eis collimantium. Conf. Adelmus ad A. 822. & 823. Adhuc hodie illud palatium dicitur der Saalhoff.*

CALVUS, Ludovici Pii filius, in FRANCONOFVRT PALATIO NOVO natus dicitur Hugoni Flaviacensi; (4) quamquam jam CAROLI M. tempore *Palatium Francofurtanum* celebraretur. (5) Patris LVDOVICI PII exemplum secutus LVDOVICVS Germanicus, Rex Germaniæ, *Francofurtum, Villam regni sui*, ut tunc loquebantur, magnopere dilexit, nec solum frequentiori præsentia sua, sed & solennibus Procerum Imperii conventibus ibi institutis, illustravit. Id quod docet Auctor Pithœanis *Annalium Francorum ad An. 855. 865. 870. 874. 875. 876.* Imo hic Imperator eodem anno DCCCLXXVI, V. quidem Kal. Sept. in hoc ipso Palatio Francofurtano mortuus est; cujus autem exuviæ in Monasterium Laurishamense delatæ, ibique in agro Vangionum juxta Wormatiam sepultæ sunt. (6) Præterea, LVDOVICVS junior, LVDOVICI Germanici filius, concelebratis funeris paterni solennibus, *apud FRANCKFVRT, PRINCIPALEM SEDEM ORIENTALIS REGNI*, uti loquitur Regino (7) *resedit*, resque Imperii in solennibus Principum

(4) Vid. GYNDLINGIAN. P. XVIII. Relatio I. §. 9.

(5) Respice Notam (1) sub finem.

(6) Auctor *Annalium & historie Francorum*, inter Pithœi XII Scriptores ad A. DCCCLXXVI pag. 94. *Hludovicus agrotare cæpit, & crescente quotidie infirmitate V. Kal. Septembr. in PALATIO FRANCONOFVRT diem ultimum clausit.* Regino libr. II. Chron. ad eundem Annum eadem tradit, his additis verbis: *Sepultus est in monasterio S. Nazarii, quod Lorasham nuncupatur.* Conf. Aimoinus *de rebus gestis Francorum*, cap. 34.

(7) Hoc luculentum Francofurti elogium habet Regino libr. II. Chron. ad A. 876. Annal. Metenses ad eundem annum. Ita & alibi hæc audiit Regia urbs & caput Germaniæ, quæ Trans-Rhenana passim a Scriptoribus Francis nominatur. Vid. B. Brucherii *Lemmata historica ad Liberam Imperialem Civitatem Fran-*

pum Comitibus ibi tractavit. Sed contineo me, ne ulterius digrediar, & quibusdam saltem antiquitatis Francofurtanæ documentis nunc strictim delibatis, iisque argumentis, quibus illustrandis me minus parem agnoscō, aliorum industriæ relictis, in præsentī proponam eximium **DIPLOMA HENRICI VII**, Regis Romanorum, **FRANCOFVRTENSIBVS** Anno **MDCCXXXII** datum. In quo Diplomate considerando ita versabor, ut primo loco verba præcipua & sententiam hujus privilegii illustrem; deinde autem quasdam Juris Quæstiones inde eliciam, ac pro virili parte excutiam. Quos tenues conatus meos ut Lectores Benevoli æqui bonique faciant, enixe rogo.

DIPLOMA

**HENRICI VII, ROMANORVM REGIS,
FRANCOFVRTENSIBVS DE FILIABVS NEPTI-
BVSQVE LIBERE NVPTVM COLLOCANDIS
DATVM.**

H. *Dei Gracia Rom. Rex, & Semper Aug. fidelibus suis, Scultetis & universis Civibus de Franckinfort, de Wepflaria, de Frideberc, & de Geilnhusen gratiam suam & omne bonum. Constantiam devotionis vestre & fervorem fidei, quem multa jam per tempora circa nos & imperium habuistis,*

Francofurtensem pertinentia An. 1691. Witembergæ edita. Inprimis vero adeundus est, Vir Generosissimus & de hystoria Patriæ meritissimus, Dominus ACHILLES AVGVSTVS DE LERNER, in Chronico Francofurtano.

stis, salubriter advertentes, talem Vobis damus gratiam, & concedimus libertatem, ut nunquam aliquem vestrum pauperem vel divitem cogamus aut artemus filiam vel neptem suam alicui de Curia nostra, seu extra Curiam nostram, copulare, aut tradere legitimam in Uxorem, & in presenti filiam fidelis nostri Johannis Goltstein de Franckenfort, a Coactione, quam inceperamus pro R. servo nostro dimittimus absolutam, nolentes deinceps aliquem civem vestrum ad talia cogere vel artare, sed quantum possumus, per simplicem petitionem proficere, faciemus nulla tamen mala adhibita voluntate. Ad cujus itaque facti & gratie nostre certiore evidenciam presens exinde scriptum fieri jussimus & sigilli nostri munimine roborari. Datum apud Nurenberc. Anno Dominice incarnat. M. CC. XXXII. XVIII. Kal. Febr. Indict. V.

CAPUT I.

AD

EXPLICATIONEM PROPOSITI DIPLOMATIS PERTINENS.

§. I.

Auctor hujus
Privilegii
fuit HENRI-
CVS Rex
Romanorum.

HOc quod illustraturus sum, privilegium, non solum adhuc integrum, inviolatumque asservatur in Archivo illustris REIPUBLICAE FRANCOFVRTANAE; sed ejus etiam exemplum cum in prima, quæ A. 1614. lucem adspexit, tum in nova editione, PRIVILEGIORVM FRANCOFVRTENSIVM, quæ ante hoc biennium splendide prodiit, legere licet. Idem Privilegium

gium etiam exhibet Limnæus *T. III Juris Publici Lib. VII, cap. XVI n. 11.* Sed ante omnia opus est, ut de Auctore hujus Privilegii agam. Dicit enim vix potest, quantum non nulli, qui historiæ antiquæ rationes haud satis cognitæ habuere, hic aberrarint, adeo, ut hujus Diplomatis fidem fere dubiam reddiderint. (8) Auctor hujus Diplomatis in *αὐτογράφων* pro more illius temporis sola initiali litera H. designatur; (9) per quam sine dubio no-

B men

(8) Pertinet huc imprimis Bilderbeckius, vir alioquin eruditus & curiosus, im *Deutschen Reichs-Staat, P. VI. Cap. II. §. VII. pag. 713.* ubi hæc scribit: *Krafft eines Kayserlichen und von Richardo in specie confirmirten Privilegii, (dann welcher Kayser solches Privilegium am ersten ertheilet, ist mir nicht wissend, und, wenn das Privilegium anno 1232. datiret und von einem Henrico gegeben seyn soll, als in dem Limnæo zu lesen, so ist doch bekandt, daß in sothanem Jahr kein Henricus regieret,) soll kein Burger zu Franckfurt schuldig seyn, wider seinen Willen seine Tochter an jemand zu verheurathen.* Neque accurate loquitur Knipschildius, *de Juribus & Privilegiis Civitatum Imperialium, Libr. III. Cap. 14. n. 22.* dum Auctorem hujus Privilegii Francofurtani appellat *Henricum Imperatorem.* Neque enim Henricus ille Imperator, sed tantum Rex Romanorum fuit. Michael Münchmayer, S. Cæs. Majest. & Elect. Bav. Consiliarius, *in Jure Publ. Lib. II. edit. prioris de anno 1712. pag. 472. num. 19:* *An Privilegiis hat sie (Francofurtum scil.) I. des Kayseris Henrici* (quæ verba in editione novissima de anno 1730. sunt omissa) *Daß niemand seine Töchter und Enckel wider Willens auch an einen Kayserl. Hof-Diener zu verheurathen gedrungen werden möge.* Parco aliorum nominibus.

(9) At in altero diplomate ejusdem Regis Henrici de A. 1235. cujus *αὐτογράφων* adhuc servatur Francofurti, nomen

Regis

men HENRICI exprimitur. Sed multum falluntur, qui hic vel de *Henrico VI. Imperatore*, Friderici Ænobarbæ & Beatricis Burgundiæ, filio, jam anno 1197. rebus humanis erepto; vel de *Henrico VII. Lucelburgensis* propaginis, demum anno 1308. ad Imperatoriam Majestatem evecto; vel etiam de *Henrico Raspone*, Thuringiæ Landgravio, Anti-Cæsare *Friderici II.*, An. 1245. intruso; cujus quasdam literas exhibuit Hahnus, *T. I. Collect. Monum. veter. p. 249. seqq.* cogitare velint. (10) Potius hic *Henricus*, qui Privilegium propositum An. 1232. dedit Francofurtensibus, fuit Rex Romanorum, ex augusta Stauffensium, sive Gibellinorum, gente prognatus (11) Proavum habuit FRIDERICVM I. Imperatorem, anno 1190. defunctum. Avum HENRICVM VI. Imperatorem; Patrem FRIDERICVM II; Matrem uero CONSTANTIAM, *Alphonfi II.*, Regis Castiliæ filiam, Petri Arragoniæ Regis

Regis plene exprimitur. Non admodum probandus est ille mos per *siglas* scribendi, cum etiam non raro testium nomina in antiquis diplomatibus unica eaque prima litera designarentur: unde facile fallere potuit amphibolia.

(10) Quid? quod *Fridericus II.* Imperator, duos alios etiam habuit filios, nomine *Henricos*; alterum scil. natum An. 1238, ex Isabella Anglica, & jam Regem Siciliæ dictum, cujus Epistola ad H. Regem Anglorum, patrum suum extat apud Baluzium, *Libr. I. Miscell. pag. 471*; alterum filium naturalem, Regem Sardiniae, vid. Petr. *de Vineis Lib. I. Epist. 21. p. 160.* Editionis Ambergensis de Anno 1609.

(11) Stemma hoc diligentissime explicavit Vir celeberrimus & de historia Germaniæ meritissimus, Dn. Professor KOELLERVS, in *Genealogia Familiæ Augustæ Stauffensis*. Conf. Cisnerus, Jctus & Assessor Camerae Imperialis, in Oratione de Vita Friderici II. quæ in ejus opusculis T. I. p. 70. extat.

Regis sororem, atque Emerici Hungariæ Regis viduam. (12) Quo tempore & loco natus sit *Henricus*, non illico liquet. Id autem verisimillimum est, eum anno 1210, in hanc lucem susceptum esse; quoniam Fridericus II. Constantiam, ex qua natus est Henricus, anno 1209. matrimonio secum conjunxerat; (13) & ineunte anno 1211. Henrici tanquam jam nati, fit mentio; (14) ac præterea

B 2

idem

(12) Totam eam rem brevissimis complectitur Albericus, Monachus trium Fontium in Leibnizii *T. II. Accessionum histor. ad An. 1141. p. 290*: *Rikissa*, inquit, *Imperatoris Castellæ, ALPHONSO, peperit Sanctiam, & hac peperit Reges Arragonum, & Sorores eorum, & illas de Tholcza, & CONSTANTIAM, quæ primo fuit Regina Hungariæ, & postea eam duxit FRIDERICVS, Rex Apuliæ, & Imperator Romanorum, & genuit ex ea HENRICVM, Regem Alemanniæ.* Atque idem, ad A. 1213. p. 473. *Tertia Soror PETRI, Arragonum Regis, dicta est CONSTANTIA, Regina Hungariæ, & Imperatrix Alemanniæ.* Sic & Monachus Paduanus apud Vrstisium, ad A. 1224. p. 585. *Circa hæc tempora, inquit, mortua est CONSTANTIA, Imperatrix, filia Regis Arragonum; de qua Regem Alemanniæ HENRICVM habuit Imperator FRIDERICVS.* conf. Richardi de St Germano *Chronicon* ad ann. 1209. in Ughelli *Ital. Sacr. Anecdotis*, p. 185. item Ioh. de Thwrocz. *P. II. Chron. Hungar. Cap. 70. p. 77.*

(13) Sic Richardus de St. Germano, ad A. 1209. scribit: *Fridericus Rex Sicilia, uxorem duxit Constantiam, Sororem Regis Arragonum.*

(14) Idem Richardus de St. Germano ad Annum 1211. pag. 186. *Mense Martio, inquit, Fridericus Rex Sicilia ab Innocentio Papa vocatus, navigio vectus a Gajetanis, relictis Panormi, uxore, & filio, (Henrico) Gajetum venit.* Conf. Conrad. Urspergens. ad ann. 1210, p. 314.

idem annos undecim habuisse dicitur, cum A. 1220. Rex Romanorum crearetur. Natale solum ei videtur fuisse Panormum, caput Siciliae. Hic enim commorabatur ejus mater, Constantia, quam post nuptias celebratas eo duxerat Fridericus Rex. Cum Pater, qui maximam temporis partem extra Siciliam versabatur, non eam, quam volebat, debebatque, curam educando filio impendere posset, eum anno 1216. in Germaniam missum curae Ottonis, Episcopi Wirzeburgensis, (15) concredidit. (16) Alii nominant Wernherum de Bolandia, (17) alii Conradum de Tanne, (18) alii Engelbertum, Archiepiscopum Coloniensem, & Ludovicum, Ducem Bavariae. (19) Sed

(15) Vid. infra Not. (30)

(16) Idem Richardus, ad A. 1216. *Henricus, Regis Friderici filius, vocatus a Patre Gajetam, Panormo navigio veniens, in Alemanniam venit. Conf. incerti Autoris fragmentum historicum ex Vrstisio mox citandum.*

(17) *Gesta Trevirensium Archiepiscoporum*, pag. 1225: *Tutela Henrici deputatus est Wernherus de Bolandia.*

(18) Conradus Vrspergensis ad ann. 1221, pag. 321; quem locum paulo post num. (19) afferam.

(19) Levoldus a Northof, in Catalogo Archiepiscoporum Colonienfium, apud Meibomium, T. II. rer. Germ. pag. 9: *Fredericus Rex pro Imperiali consecratione Romam proficiscens, procurationem totius Regni Teutonici Engelberto commisit, & filium suum Henricum adhuc puerum illi commendavit, quem etiam aquis unxit in Regem. Gesta Trevirensium Archiepiscoporum, p. 2226: In tutelam Regni successit Engilberto Ludovicus Dux Bavarorum. Conf. Conradus Vrspergensis ad An. 1225. Horum autem duorum, nempe Engelberti & Ludovici, Consiliis potissimum res Imperii, HENRICO jam Rege constituto, disponebantur.*

Sed, si non omnibus his simul, certe singulis, alio atque alio tempore ista cura committi commendarique potuit. Anno 1220, de voluntate Patris, qui tunc sæpius a Germania abesse necesse habebat, itemque Consensu Principum Imperii, Francofurti quidem, tanquam loco Imperatoribus Regibusque Romanorum eligendis jam antiquitus destinato, solenniter electus; (20) & biennio post Aquis Graneis inauguratus, coronatusque est Rex Romanorum; (21) ita quidem, ut susceptis a Patre absente

B 3 insigni-

(20) Godefridus Coloniensis *pag. 220. ad A. 1220: FRIDERICVS Rex FRANCKINFORT curiam habuit; ubi, commendato filio suo HENRICO, Principibus, & ab eis licentia accepta, Romam proficiscitur. Albertus Stadenſis ad An. 1220. Henricus, Imperatoris Friderici filius, Patre volente, Franckenevorde in Regem eligitur. Levoldus Northofius, in Chronico Markensi p. 388. Anno MCCXX. Fridericus Rex celebrem curiam in Franckensfurt tenens, per omnes Principes fidelitatem Henrico filio suo puero præstare procurat; quem Engelbertus Archiepiſcopus Coloniensis Aquis in Regem coronat, ipsumque & totum Regimen suscipit in Tutelam. Sicque ordinatis regni Alemannici negotiis, Fridericus post festum Johannis Baptistæ Italiam cum virtute magna ingreditur, & in die Caciliæ in urbe Roma coronatur.*

(21) Godefridus Coloniensis, *pag. 292. ad A. 1222. Heinricus Septimus, filius Friderici Imperatoris, adhuc puer consecratus est in Regem Aquisgrani ab Engilberto Coloniensi Archiepiſcopo, Dominica ante Ascensionem Domini, scilicet VIII. Idus Maji. Conf. Aegidius Aureæ Vallis religiosus, in gestis Pontificum Leodiensium, pag. 241. Alii in notando anno inaugurationis aberrant; sed, præter alia documenta, rem conficit Diploma Henrici Regis, Canonicis Northusianis S. Crucis*

insignibus Imperii (22) primum quidem cum Principibus quibusdam sibi adjunctis, quos modo indicavimus; deinde ipse solus (23) partes Vicarii & Consortis Imperii ageret. (24) Id quod testimonia veterum Scriptorum, tum res causæque graves ab Henrico expeditae, declarant. Quae Comitiae, & quas solennes Curias, hic celebrarit, quasque res in iis tractarit, decreveritque, longum foret, sigillatim hic exponere. Atque alii in his rebus

cis datum; cui hæc verba subsignata sunt: *Acta hæc sunt apud Northusen, anno Dominicæ incarnationis 1223. mense Septembri Indiēt. XI; a Regnante Domino Henrico Septimo Dei gratia Excellentissimo Romanorum Rege, & semper Augusto, anno Regni ejus secundo. &c. vid. Leuckfeldii Antiquit. Walckenrid. p. 194.*

(22) Conradus Urspergensis, pag. 321. ad A. 1221. *Fridericus Insignia Imperii, videlicet coronam, & alia remittit in Alemanniam, faciens ea custodiri, sub potestate Eberhardi de Tanne, ministerialis & Dapiferi sui, in Vualpurc. Filium quoque suum Heinricum jam circiter VIII. annos habentem nutriendum & gubernandum commisit Chunrado de Tanne, Pincerna & ministeriali suo in castro Wintersteten; qui eorundem ministerialium & aliorum Principum interventu, postmodum a Patre suo & Principibus Rex constituitur & Aquisgranæ coronatur, CVM PATRE SVO IMPERIVM adepturus.*

(23) Chronicon Montis Sereni, ad A. 1224. *Fridericus Imperator pro expugnandis paganis, longo tempore in Sicilia partibus occupato, Rex juvenis, filius ipsius, cum deputatis sibi principibus cis Alpinum imperium gubernabat.*

(24) Gesta Trevirensium Archiepiscoporum, pag. 1226. *Ludovico interemto, Rex per se ipsum cœpit agere negotia regni, habuitque potentiam regiam. - - Potens factus est in regno,*

rebus annotandis mihi jam otium fecerunt. (25) Tres inprimis, quod solum memorare hic juvat, celebres Principum Imperii conventus instituit Francofurti ad Moenum; primum anno 1224, alterum anno 1225, tertium anno 1234. In priore conventu aderant Patris, FRIDERICI II, Imperatoris, Legati, qui nuntiarent, quem successum expeditio in Palaestina haberet. (26) In altero de matrimonio cum Sorore Regis Angliae, quod Henrico offerebatur, deliberatum est. Quod cum Principibus Imperii minus probaretur, Legati Britannici rebus infectis discessere. (27) In tertio Constitutio-

nes

regno, & invaluit contra omnes adversantes sibi. In Diplomate Ottonis, Ducis Meraniae, in Davidis Aichleri Chronico Andecensi, pag. 15. hæc formula exprimitur: An. MCCXXIII. regnante gloriosissimo Romanorum Imperatore, FRIDERICO, & CONREGNANTE sibi victoriosissimo filio ejus, HENRICO.

(25) vide Pfeffingerum, in *Vitriario illustrato* T. I. pag. 154. & T. III. pag. 578. seqq. Hahnium, P. IV. der *Reichs-Historie*, pag. 203. seqq. Celeberrimum Struvium, in der *Teutschen Reichs-Historie* P. I. pag. 471. seqq. atque alios.

(26) Godefredus Coloniensis, pag. 292. ad A. 1224. *Heinricus junior, Rex, circa Majum, Franckinfort curiam habuit: Ubi nuncii Imperatoris cum literis ipsius adfuerunt, intimantes Regi & Principibus, Hermannum Magistrum Hospitalis S. Mariae Teutoniarum, in Epiphania Domini, in Sicilia ad Imperatorem venisse, & de successu Terræ Sanctæ ad hoc eum induxisse, ut continuo Pharum disponderet transire, & versus Teutoniā venire, & cum Principibus cum processu suo & Terræ Sanctæ negotio ordinare. &c.*

(27) Idem Godefredus ad. A. 1225: *Henricus Rex curiam habuit Franckinfort, ibi quidam Episcopus, missus a Rege*

Rege

nes de rebus variis gravibusque decretæ publicatæque sunt. (28) Ceteroquin memorabile est, quod anno 1224. teste auctore *Chronici Montis Sereni*, ad h. a. Sophiam, *Abbatissam Quedlinburgensem*, in Comitibus Egrensis, omni dignitatis jure seculari, suffragantibus quidem, qui aderant Principibus, privavit, at non ita multo post priori honori restituit. De proscriptione *Henrici*, Comitis Barrensis, & Friderici de Brissejo, documentum quoddam infra §. II. num. 5. annotabo. Quod ad privatas res attinet, hic Henricus Rex anno 1225. cum filia *Leopoldi*, Ducis Austriae, quam alii *Margaretham*, *Agnetem* alii, vocant, matrimonium iniit; (29) quæ An. 1227. Aquis

Rege Angliæ cum ceteris ipsius legatis affuit, laborans, ut ipse Rex matrimonium contraheret cum Sorore Regis Angliæ. Sed cum talis contractus displicuisset Principibus, nec potuisset habere processum, nuntii inactæ revertuntur.

(28) Chron. Elvvangense, ad A. 1234. *Regale colloquium Henrici Regis apud Franckfurt celebratur.* Chron. Luneburgicum vetus ad A. 1234. pag. 1406. De Konig (*Henricus VII.*) hadde einen groten Hof to Brancenevorde, daß der Vorsten vele was, dar swor men den Brede. Summam *Constitutionum* ibi promulgatarum recenset Albericus Monachus Trium Fontium apud Leibnizium, T. II. *Access. histor.* pag. 548. seqq. Iisdem in Comitibus decidit controversiam de *argentifodinis & custodiis Silvarum per Brigaugeam*, quæ Episcopo Basileensi intercedebat cum Hermannæ Marchione Badensi, & Egino Comite Friburgensi. Vid. Goldastum T. I. *Constit. Imperial.* pag. 300.

(29) Richardus de S. Germano ad A. 1225. Hoc anno Rex Alemanniæ, Henricus, filius Imperatoris, filiam Ducis Austriae duxit uxorem. Conradus Vrspergensis, pag. 324. Anno

Aquis Graneis coronationis caeremoniis inaugurata est.
 (30) Quod conjugium quamvis non ex omni parte placitum fortunatumque fuerit; duos tamen tulit filios, *Fridericum* scilicet, & *Henricum*, in tenera ætate extinctos.

(31) Ipse *Henricus* arguebatur rebellionis adversus Patrem,
 C trem,

Anno Domini MCCXXIII. Henricus VII. Rex Romanorum effectus, AGNETEM, filiam Luipoldi Austriae, accepit uxorem, de consilio Patris sui Friderici, Imperatoris. Chronicon Mellicense ad A. 1226: Henricus, filius Imperatoris, Friderici, MARGARETHAM, filiam Luipoldi Ducis Austriae duxit in uxorem. Chronica Augustensis, ad A. 1225: Henricus, filius Friderici, Rex, Austriae duxit MARGARETHAM, cum qua presentibus Principibus nuptias apud Nurenberg solenniter celebravit.

(30) Fragmentum historicum, apud Vrstisium, pag. 89. ad A. 1227: *Henricus, filius Imperatoris, admodum puer, quasi decennis, per Ottonem Wirzburgensem Episcopum, cuius Tutela deputatus fuerat, a Patre, de consensu Principum, in Regem electus, copulata sibi uxore, filia Ducis Austriae, ex qua duos filios habuit, cum ipse Duce & Salzburgensi Archi-Episcopo, & aliis multis Principibus, gloriose in sede Aquisgrani est inthronisatus una cum Regina. Aegidius, Aureæ Vallis religiosus, in Gestis Pontificum Leodiensium Cap. CXXV. pag. 245: Aquisgrani A. 1227. a Coloniensi Archiepiscopo, Henrico, uxor Regis Henrici, filia Ducis Austriae, regali benedictione consecrata & coronata, in sede regia collocata fuit.*

(31) Chronicon Australe ad A. 1244. pag. 323: *Henricus, Rex Romanorum junior, in captivitate Patris sui obiit, relictis duobus filiis. Ladislaus Sunthaim, in Tabulis Claustro-Neoburgensibus, apud Pezium, pag. 1041. Frau Margareth. hatte mit König Henrichen, ihren Gemahl zween Sün, Frie*

trem, & tyrannidis cujusdam in nonnullos Imperii Ordines exercitæ. (32) Alii eum excusant, & inter *Martyres*

Friederichen und Heinrichen; den waarde in Jr Jugend vergeben in Pülen durch ihren Väter *Manfredum*.

(32) *Monachus Paduanus de rebus Insubrium, Libr. I, part. 1, pag. 586: Ad petitionem Regis Henrici, filii Friderici Imperatoris, Mediolanenses, & alii, audientes imperium, legatos in Alemanniam direxerunt, & cum eo contra imperatorem societatem firmissimam statuerunt. Concepit enim Rex dolorem, & peperit iniquitatem contra proprium genitorem; ideo, quod videbatur, quod Imperator plus eo puerum Conradum diligeret, & foveret. Godefridus Coloniensis ad A. 1234: Rex Henricus Bobardia conventum quorundam Principum habuit; ubi a quibusdam nefarium consilium accepit, ut se opponeret Imperatori suo; quod & fecit. Nam ex tunc cepit sollicitare quoscunque potuit, minis, precibus, & pretio, ut sibi assisterent contra patrem, & non paucos invenit. Senatus Romanus, in Actis electionis Conradi IV, Regis Romanorum, in Baluzii Libr. I. Miscellaneor. pag. 475: Licet Henricum, primogenitum Imperatoris, pridem nobis in Regem duxerimus eligendum; quia tamen, cum in honore esset, non intellexit; sed ab Aquilone sedem sibi constituens contra Patrem, loco tanti regiminis se monstravit indignum, justo Patris judicio, & ejus ultronea voluntate, quam sibi conscientia propria transgressionis ingessit, ab eodem Henrico soluti præstito Juramento, quod de electione sua similiter feceramus, Henrico Conradum, velut Davidem Sauli, sancta deliberatione providimus subrogandum. Fridericus II. Imperator, in Epistola ad quendam Principem de Henrico filio suo; apud Hahnium, T. I. Collect. Monument. veter. p. 226: Frustra, inquit, nobis placuimus in filio, Henrico, processu temporis a mandatorum nostrorum reverentia discedente. Nam ut
*majo-**

maiores paterno pectori nostro anxietatem infingeret, post multos in nostri lumen & tutamen imperii se consulte convertit, & illorum usus consilio, quos propter insolentiam & ingratitude, a gratia nostra proscripsimus, vel quos manifesta facinora reddunt nobis injuste suspectos, incepit Principes & alios dilectos nostros per requisitionem obsidum, nec non alias multiplices impetere molestiarum instantias & vexare. -- Recepinus ab eo, juxta consilium Principum, qui tunc aderant, in eorum presentia juratoriam cautionem, quod mandata nostra & beneplacita, penitus observaret, & precipue Principes speciali diligeret & prosequeretur favore. Quae utinam post recessum nostrum sic observare curasset, quod, si defecisset in aliis, nostros tamen Principes nunquam offendere praesumsisset! Sed ipse diabolico instinctu non cessat, nec erubescit, timore & reverentia paterna postpositis, in honorem nostri nominis horribilia machinari, auferendo nostris fidelibus obsides, occupando castra, & in temeritate notabili viros in obviationem nostrae fidei compellendo, &c. Idem Imperator ad Senatum Romanum, Epistola XXX, lib. I. Petri de Vineis, pag. 199: -- -- per aspera maris & montium Germaniam repetentes: & ad congregandas ibidem domini nostri vires & consolidandas in unum, post domitam & oppressam Henrici primogeniti nostri dementiam, qui sibi contra nos sedem assumerat aquilonis, circa fertilis Italiae partes direximus gressus nostros, vires nostras eduximus &c. Conferatur inprimis memorabilis Epistola Friderici II, Imperatoris, ad Regem Castiliae, de seditione filii sui, apud Petrum de Vineis, Libr. III. epistola XXVI. pag. 421. Historia Novientensis Monasterii, pag. 1185: Henricus de civitatibus singulis imperio subjugalibus optimorum filios sibi dari postulat obsides, intendens, per hoc eas fore sibi annexas, nec in partem alteram declinandi quærere vestigium. Hanc rem Aventinus, Libr. VII. Annal. Boior. pag. 533, uberius explicat: Caesar, inquit, Henricus, clandestinum foedus cum Pontifice Romano fecerat; Germaniam,

tyres libertatis Germanica referunt ; (33) aut culpam in Pontificem Romanum reiciunt. (34) Et quamvis anno

Teutonicumque Regnum, sibi vindicare nitebatur. Otto, praefectus pratorio Rheni, Regulusque Boiorum, primarius Germaniarum Princeps, ab Augusto Patre Caesaris, deficere nefas ducebat, in Boiariam se protinus contulit. Caesar, collecto magno exercitu, Boiariae fines hostili animo intrat, nemine omnino resistente ; templa, vicos, agros, incendit, castra ante mœnia urbis Reginoburgensis collocat, ferro, praeda, impune cuncta atterit. Huc coactus Otto, arbitro Erhardo, Archiepiscopo Salisburgensi, filium Ludovicum quadrimum Caesaris obsidem dat. Augustus, ubi hæc in Italia rescivit, legatos in Boiariam mittit, Casarem ab armis discedere, obsidem Ottoni reddere iubet.

(33) Vid. Dn. de Ludevig T. VII. reliquiar. MSS. pag. 526.

(34) Conradus de Fabaria de Casibus Monasterii S. Galli cap. 16, apud Goldastum T. I. rerum Alemann. P. I. pag. 85 : Friderico Imperatore semper Augusto, in Ultramarinis pro recuperatione sepulchri dominici, labore maximo, dante operam ; Gregorius IX, Romanae Urbis Pontifex, modis, quibus poterat, elaborabat, ipsum ab Imperio perturbare, filiumque suum, Heinricum Regem, concitatis adhuc Principibus Alemanniae quibusdam precipuis, ac maioribus, Archiepiscopis, ac Baronibus in hoc assentientibus. Horum precipue Dux Bavariae praeuit assensum, & consilium palliatione fallacia, quam erga Regem tunc temporis habuisse visus est. &c. Idem eodem Capite : Hujus itaque consilio Ducis & aliorum (ut creditur) Principum Romanus Pontifex Cardinalem misit ad machinationem discordiae ac perturbationis inter Regem & Principes, & qui excommunicationem a Papa factam manifestaret intendens, qui sic levius ad electionem Regis novi consentiret, perturbato patre ac filio. Confer. Heineccii Antiquit. Goslar. Libr. III. pag. 248.

anno 1235, in Comitibus Wormatiensibus certis conditionibus a Patre in gratiam receptus fuisset; quia tamen ea, quæ promiserat, non præstitisset, neque castrum Drifeldense tradidisset, custodiæ mancipatus & in Apuliam missus est; ubi anno 1242, mense Februario, in carcere vitam amisit. (35)

C 3

II. Ad

(35) Godefridus Coloniensis ad A. 1235: *Rex Henricus, consilio habito VI. Non. Iulii apud Wormatiam, in gratiam Patris recipitur; sed non persolvens, quæ promiserat, nec resignans castrum Drivels, quod habuit in sua potestate, jussu Patris Imperatoris, est custodiæ mancipatus.* Fragmentum historicum apud Vrstisium ad A. 1235: *Cum Fridericus esset in Italia, & cum aliquo tempore mansisset ibidem, filius suus, Henricus Rex, Patri se opposuit. Fridericus reversus in Alemanniam, circa festum Iohannis Baptiste, filium Henricum captivavit, & eum in Apuliam transmisit vinculatum, ibique in captivitate mortuus est, & sepultus.* Monachus Paduanus L. I. rerum Insubrium, pag. 586: *Adscendit in Alemanniam Imperator, & capto filio proprio, Rege scilicet Henrico, misit eum in Apuliam, ibique fecit ipsum usque ad diem mortis, sicut proditorem, in carcere custodiri, ideo, quod fœderatus fuerat cum Lombardis.* Richardus de S. Germano ad An. 1242: *Eodem mense Februario Henricus primogenitus Imperatoris, tentus apud Martoranum, naturali morte defungitur; pro cuius exequiis celebrandis Imperator ad omnes Regni Prælatos suas dirigit literas.* Ptolomæus Lucensis ad An. 1245. (quamquam in tempore errare videtur) *Tradunt aliqui, Fridericum Imperatorem, filium occidisse, accusatum sibi de rebellionem, quem captum in Apuliam deducens, carceris squalore maceravit ac suffocavit.*

II.

Index Diplo-
matum re-
siduorum
Henrici VII,
Rom. Regis.

Ad res gestas *Henrici* Regis repetendas, & ad sta-
tum Imperii, qui eo tempore fuit, cognoscendum, non
parum faciunt residua ejusdem Regis Diplomata, quæ
digna essent, ut in unum conjicerentur fasciculum. Vi-
sum mihi est, ea, quæ sparsim deprehendi, quasi per
Indicem recensere; quem alii facilius poterunt locuple-
tare, sicut ego numerum Diplomatum, quæ Vir eru-
ditus, Pfeffingerus ad Vitriarium, T. III. pag. 578, jam
recensuit, non parum auxi.

1.) Anno 1223, hic *Henricus* præcepit Advocato, & Bur-
gensibus in Goslar, ut Capella Regiæ Ecclesiæ Goslariensis censum
arearum Civitatis Goslar. ex ordinatione Serenissimi Patris
sui, *Friderici* Imperatoris & Antecessorum, solverent singulis
annis. Datum apud Northusen. XVIII. Kal. Septembris. Indict. XI.
Quod Diploma Leuckfeldius, in *Antiquit. Pældens.* pag. 289, per
errorem retulit ad A. 1238. 2.) Diploma, quo idem ea,
quæ Gloriosissimus Dominus & Pater ejus, *Fridericus*, Romanorum
Imperator & semper Augustus, & alii progenitores atque Antecessores,
Cœnobio Walckenridensi indulserant, Autoritate Regia confir-
mat, & Monasterium Walckenridense in protectionem Regiæ
Majestatis recipit. Acta sunt hæc anno Dom. incarn. MCCXXIII,
Indict. XI, regnante Domino HENRICO VII, Romanorum
Rege, & Semper Augusto; anno regni ejus in Imperio secundo.
Datum apud Northusen, XI. Calend. Octobris. Vid. Leuckfeldii
Antiquit. Walckenredenses, pag. 367. seqq. & Lunigii *Spicileg. Ec-
clesiast. P. III.* pag. 854. 3.) Inter Privilegia Monasterio Ebra-
censi Ord. Cisterc. ab Imperatoribus & Regibus data. Num.
48. pag. 7, occurrit Diploma, cujus hoc est initium: In nomine
Sanctæ & individuae Trinitatis. HENRICVS Septimus, Dei gra-
tia Romanorum Rex & semper Augustus. - - Clausula hæc est:
Testes hi sunt: S. Moguntinus, C. Coloniensis, venerabiles Archiepiscopi;
O. Wirzburgensis, Neuburgens. Hildesheimens. Merseburgens. Pader-
burnensis, Episcopi. L. Dux Bavariæ, Palatinus Rheni; O. Marchio
de Hohenburg. G. Comes de Diez, H. Præpositus S. Stephani in Bam-
berg,

berg, H. Scholasticus majoris Ecclesie Wirzeburgensis, & alii quamplures. Acta sunt hæc apud Northusen, anno ab incarnatione Domini MCCXXIII, tertio Idus Septembris, Indictione XII. 4.) Idem Henricus Septimus, divina favente Clementia Romanorum Rex & Semper Augustus, Gloriosissimi Patris sui Privilegia A. 1220. apud Augustam, & A. 1223. V. Idus Martii apud Ferentinum Ecclesie Northusane S. Crucis data, sua Autoritate & potestate Regia confirmavit. Acta sunt apud Northusen, A. MCCXXIII, Mense Septembri, Indict. XI. Regnante Domino Henrico Septimo, Dei Gratia excellentissimo Romanorum Rege & Semper Augusto; anno Regni ejus secundo. Datum apud Northusen, X. Kal. Octobr. Indict. XI. Vid. Leuckfeldii Antiquit. Blanckenb. & Walthusenses, pag. 94. seqq. & Antiquit. Walckenrid. pag. 196. 5.) Sententia Henrici VII, contra Comitem Barri, & Fridericum de Brissejo, quos proscripserat; Act. Anno incarn. Dom. MCCXXIII. sexta feria post Epiphaniam Domini. Vid. Benoit Histoire Ecclesiastique & politique du Duchesse de Toul pag. XXXIV. Probationum; citante Hahnio de Friderico II, pag. 203. 6.) Henricus Septimus, Dei gratia Rom. Rex & Semper Augustus, Wimpinensi Civitati forestum Wollenburgense donavit. Ait vero: de NOSTRA & Domini IMPERATORIS Patris nostri, gratia, damus ipsis forestum nostrum apud Wollenberg in proprietatem -- Actum apud Wormatiam, anno ab incarn. Dom. MCCXXIII. VI. Idus Januarii, Indict. XII. Vid. Lunig. Vol. XIV. des Reichs-Archivs. Part. Special. IV. Contin. Sect. II. pag. 643. 7.) Ejusdem Henrici Regis confirmatio donationum factarum clauistro S. Mariæ juxta muros Poppardie. Datum apud Wormatiam MCCXXIV. VI. Idus Jan. Indict. XII. Vid. Ill. Dominus DE VFFENBACH. Bibl. MSS. pag. 713; num. CIII. 8.) Henricus VII Cœnobio Pœldensi privilegium dedit. Recepimus, ait, ipsum Monasterium cum omnibus bonis suis, sub Specialem Nostram & Imperii protectionem, confirmantes ei universas possessiones. &c. Datum apud Blekede (ad Albim) in castris. anno ab incarn. Dom. MCCXXIV. VII. Kal. Octobr. Indict. XIII. Vid. Leuckfeldii Antiquit. Pœldenses, pag. 44. 9.) Idem Hermannus Dorpatensium Episcopo literas investituræ dedit, eique cudendi Monetam, condendique civitates, largitus est. Eundem, inquit, ei principatum, jure aliorum Principum, concessimus. &c. Datum apud Norimberg, MCCXXIV.

MCCXXIV. *Calendis Decembr.* vid. Lundorp. T. VIII, *Act. Publ. Libr.* IX. cap. I. pag. 658. 10.) Idem Rex Monachis Scotis *Abbatie Aegidiane Norimbergensium* certa jura indulgit. *Acta sunt hæc Anno Dom. incarn. MCCXXV. regnante Domino Henrico, INVICTISSIMO ROMANORVM REGE,* anno Regni ejus V. *Datum apud Nurenberg, VI. nonarum Julii, Indiæ. XIII.* Vide notas ad *Orationem Waldstromerianam.* pag. 42. item *Biblioth. Uffenb. MSS.* pag. 713. num. CIV. 11.) Ejusdem privilegium, datum *Abbati Odenheimensi*, concernens vineas *Eichelbergenses*, quas Abbas locat rusticis. *apud Ulmam A. MCCXXV. XV. Kal. Febr. Indiæ. XIII.* Vid. *Biblioth. Uffenb. MSS.* pag. 713. num. CVI. 12.) Anno 1225. *Monasterio Urspergensi* literas protectionis & concessionis largitur. Nos *Monasterium in Ursperg*, inquit, cuius *Advocatiam Serenissimus Princeps, Pater Noster, Fridericus Romanorum Imperator & Semper Augustus*, pro necessitatibus Imperii olim *Titulo pignoris obligaverat*, redemimus de potestate *Nobilis Viri, Alberti de Nivvenburck* - - Ipsum locum cum personis & rebus ad eum pertinentibus sub nostra protectione suscipimus, & ut in perpetuum sub *culmine Maiestatis Imperialis* consistat, statuimus. &c. Vid. *Lunigii Spicileg. Ecclesiast. P. III, cap. VI, pag. 678.* 13.) Idem *Henricus Septimus Abbatiam Petershusanam* tuendam defendendamque suscipit. Vid. *Lunigii Spicilegium Eccles. P. III, pag. 413.* *Datum apud Ezzelingen, anno Dom. incarn. MCCXXVI. XVI. Kal. Martii Indiæ. XV.* 14.) Eiusdem confirmatio Compositionis factæ inter *Abbatem in Beinnweiler & Comites de Tierstein, Advocatos Monasterii.* *Datum apud Ulmam, A. 1226. XV. Kal. Sept. Indiæ. XIV.* Vid. *Bibl. Uffenb. MSS.* pag. 713. num. CVII. 15.) *Monasterium Denckendorffense* in protectionem Imperii suscepit. *Datum anno incarn. Dom. MCCXXVI. in Ezzelingen, VI. Kal. Octobr.* Vid. *Documenta rediviva Monaster. Wirtenberg.* pag. 458. 16.) Anno 1226. datum *Winegarten Id. Novembr. Indiæ. XIII.* rata habuit privilegia pristina *Cœnobii Wingartensis.* *Adhæc, inquit, prædicto Cœnobio indulgemus & confirmamus omnem traditionem, quam Pater noster, Fridericus, Romanorum Imperator invictissimus, & alii Nostri prædecessores, tam Reges, quam Duces, fecerunt.* &c. Vid. *Lunigii Spicileg. Ecclesiast. P. III. pag. 750.* 17.) Anno eodem 1226; apud *Norenberg, Kal. Decembr.* Alberto Episcopo Livo-

Livoniæ literas feudales dedit. Eundem ipsi, inquit, principatum iure aliorum Principum, munificentia Regali concessimus, dantes ei potestatem faciendi monetam, & fundandi Civitatem in Riga, & in locis alijs. &c. Vid. Lundorpii Act. Publ. T. VIII, Libr. IX. pag. 658. 18.) A. 1227. XV. Kal. Martii Indictione XV. apud Vlmam Præposito & Conventui Schussenridensi privilegium dedit. Vid. Lunigii Spicileg. Eccles. P. III. pag. 549. 19.) Confirmavit bona, quæ Ordo Johannitarum tenet in Imperio, inprimis in Ducatu Sueviæ. Dat. MCCXXVII. Kal. Novembris. Indictione prima. Vid. Biblioth. Uffenb. MSS. pag. 713. n. CVIII. 20.) Eiusdem Henrici alia confirmatio eidem Ordini data apud Basileam, anno Dom. MCCXXVII, pridie Nonas Novembr. Indictione prima. Ibidem num. CIX. 21.) Henricus, D. G. R. R. S. A. - - Abbat in Halsprunen, & suo conventui, inhibemus, ne alicui equum exhibere præsumant, nisi in speciali nostra expeditione, per Butigularium Nostrum De Nuringberg, ab ipsis duxerimus requirendum. - Datum apud Onolzbach A. D. 1227. Fragmentum Diplomatis hujus, quod asservatur in Archivo Onoldino, ex Bachelbelianis scriptis affert Vir maxime celeberrimus, Dominus Professor SCHVVARZIVS, in eruditissima Exercitatione Academica de Butigulariis §. XII. p. 26. 22.) Memorabile Henrici Diploma Vlmæ A. 1228. datum, quo sententiam in Archi-Episcopi Coloniensis favorem ad possidendum Martis Montem (Eresberg) latam, ex jussu Imperatoris Patris revocavit. vid. Lunigii Spicileg. Eccles. P. III. p. 102. 23.) Ejusdem Diploma, quo tanquam electus Advocatus Ecclesiæ Odenheimensis, omnia ejus Privilegia confirmat. Dat. apud Hagenavv. anno MCCXXVIII, IV. Kal. April. Indict. I. Vid. Bibliothec. Uffenb. MSS. pag. 713. num. CX. 24.) An. 1228. IX. Kal. Septembris concessit Leopoldo Duci Austriæ privilegium, quod magni momenti est. -- -- Nos, inquit, Principum, quorum juris quemque Romanorum Regem est eligere, beneplacito, consilio, & favore, omnia jura, gratias, & libertates, cunctasque bonas consuetudines nobilium terrarum Austriæ & Stirie, quæ usque nos varie deventerunt -- -- Cum divina gratia REGIA PERFECTISSIMA PERFRUAMVR POTESTATE, procul dubio nostram Regalem bene concedet liberalitatem, ut nostros & Sacri Regni Principes, eorumque terras, juri-
bus & gratiis specialibus sublimemus; è quibus specialiter Magnificum
D & Sacro

& Sacro Regno fidelissimum, Summum nostrum Principem, Leopoldum,
 Ducem Austriae & Stiriae, easdemque suas terras, sequentibus juribus,
 gratiis, & libertatibus volumus honorare -- -- -- Acta apud Eslingen
 anno Dom. incarn. MCCXXVIII. nono Kal. Septembr. Indictione prima.
 Vide Cuspinianum in *Austriac.* pag. 27. *Limnaeum T. I. Juris Publ.*
Lib. V. cap. 2. §. 29. Lunigium in *Spicileg. Eccles. Part. special. Con-*
tin. I. pag. 6. 25.) Quibusdam Principibus promittit, se
 bona Laureacensia nullo modo alienaturum vel infeudaturum; &
 Ecclesiam Laureacensem sub Imperii specialem recipit prote-
 ctionem. Vid. *Crusius Chron. Suev. P. III. Lib. I. cap. 5. & Docum.*
Red. Monast. Wirtemberg. pag. 730. 26. Henricus Septimus Divina
 favente Clementia Romanorum Rex & Semper Augustus confirmat Mo-
 nasterii Adelbergensis jura, atque permittit, ut omnes Imperii
 subditi libere ipsi bona sua largiri possint. Datum apud Esslingen
 II. Kal. Septembris Indictione prima. Vid. *Docum. Red. Monast. Wir-*
temberg. pag. 29. 27.) Idem Henricus, qui hic Septimus dicitur,
 Abbatiam Gandersheimensem in protectionem suam & Imperii
 suscipit, praecipitque, ut *Abbatissarum mortuarum* bona mobilia
 Ecclesiae Gandersheimensi relinquuntur. Datum apud Franckenfurt
 anno Dom. Incarn. MCCXXVIII. II. Idus Novembris Indict. XIII. Vid.
Leuckfeldii Antiquit. Gandersheimenses, pag. 237. & Lunig. Part.
special. Contin. II. pag. 824. 28.) Henricus Rex dilecto Consangu-
 neo suo, Comiti Heinrico de Ortenberg, concedit omnia fossata auri
 atque argenti, quae in terra & bonis suis inveniri poterunt, &
 quae ad Regem & Imperium ex antiquo jure pertinuerunt.
 Datum apud Norimberch anno MDCCXXIX, XV. Kal. Julii Indict. II.
 Vid. *Biblioth. Vffenbach. MSS. pag. 713. num. CII. & Hundius im*
Bayerischen Stammen-Buch / T. II. p. 29. 29.) Idem Abbatie
 Salmansweylensis bona in Civitatibus liberat a tributis & exa-
 ctionibus. Datum Vberlingen Anno 1229. d. X. Kal. Novembr. Vid.
Lunigii Spicileg. Eccles. P. III. pag. 511. Sed & hoc Henrici privi-
 legium Pater Fridericus II. Imp. apud Canusium A. 1233. mense Fe-
 bruario, comprobavit. Principaliter, inquit, gratiam charissimi
 Filii nostri Henrici, illustris Romanorum Regis, gratiosius prosequentes
 concedimus & confirmamus eidem privilegium ejusdem Filii nostri.
 Ibidem pag. 512. 30.) Idem Henricus confirmat Patris sui
 Friderici II. Imper. privilegium Abbatiae Murbacensi de certo telo-
 nio

nio datum An. 1229. Vid. Lunigii *Continuat. I. Spicileg. Eccles.* pag. 972. 31.) *Henricus Septimus Monasterii Schonaugiensis grangiam in Scharra*, jure Advocatiæ absolutam, confirmat. Datum apud *Wimpinam*, anno MCCXXIX. Vid. Dom. de Gudenus, *Syllog. I. Diplom. pag. 164.* 32.) *Henrici Regis literæ*, quibus fratres *Cistercienses de Brumbach* ab omnibus *Advocatorum* & quorumcunque *Officialium Imperii exactionibus*, sigillatim vero onere hospitandi comitatum Regum, immunes reddit. Acta sunt Anno gratiæ MCCXXX. V. Idus Aprilis. Data apud *Geilinhusen*. Vid. Dom. de Gudenus *Sylloge I. Diplom. pag. 592.* 33. Ejusdem diploma de quatuor *Officiis Abbatie Quedlinburgensis*; quod nulla virgo vel mulier in ullo quatuor *Officiatorum principalium*, scil. *Dapiferi, Pincernæ, Camerarii, & Mareschalli*, ratione hereditatis fratri suo succedere possit. Datum apud *Nurnberg A. MCCXXX. XV. Cal. Octobr. Indict. III.* Vid. *Kettneri Diplomata Quedlinburgensia pag. 219.* & *Lunigii Spicilegium Eccles. Contin. III. pag. 208.* 34.) Idem Rex omnes possessiones *Abbatie Salmansveyensis*, quas per totum regnum possidet, ab omni exactionum genere eximit. Hæc autem acta fuerunt apud *Nurnberg*, anno MCCXXXI. V. Idus Augusti, Indictione IV. Vid. *Lunigii Spicileg. Eccles. P. III. pag. 512. & 513.* 35.) *Henricus Rex* in Comitibus *Wormatiensibus*, promulgavit Constitutionem adversus *Civitatum & Oppidorum communionem singulares*, & confæderationes opificum, artificumque. Quod nos, inquit, sine Domini sui assensu *Civitatibus seu Oppidis* in Regno nostro constitutis, auctoritatem faciendi *communiones, constitutiones, colligationes, confæderationes, vel conjurationes aliquas*, quæcunque nomina imponantur, eisdem non poteramus, nec debebamus, impertiri; & quod *Dominis Civitatum & Oppidorum* sine nostræ Majestatis assensu similia in suis *Civitatibus* facere non licebat; hanc autem nostræ Majestatis sententiam perpetuam firmitatem habere volentes &c. Datum apud *Wormatiam*, anno incarn. Dom. MCCXXXI. X. Kal. Febr. Indict. prima [fallit numerus vel anni, vel indictionis.] Vid. *Lunigii Reichs-Archiv Partis specialis Contin. IV. sect. I. p. 3.* 36.) Idem *Canonicis Denckendorffensibus* donat prædium quoddam. Datum apud *Ebelingen*, anno incarn. Dom. MCCXXXI, Non. Februarii, indictione quarta. Vid. *Docum. Rediviva Monast. Wirtemberg. pag. 464.* 37.) Idem in *Wormatiensibus Comitibus*

tiis multa & utilia *Principibus* privilegia indulgit; quorum fragmentum exhibet Brovver. in *Annal. Trevirens.* P. II. pag. 128. Datum apud *Wormatiam* in curia solenni, anno Domini MCCXXXI, Kal. Maji, Indict. IV. 38.) Idem *Monasterio Maulbrunnensi* concessit, ut *Ecclesiarum proprii homines*, in Civitatem aliquam se conferentes, & sine hærede decedentes, ipsam Ecclesiam habeant hæredem. Datum apud *Eberbach* anno incarn. Dom. MCCXXXI. III. Kalend. Julii, Indictione IV. Vid. *Docum. rediv. Monasterii Wirteb.* pag. 799. 39.) Idem donat *Monasterio Denckendorffensi* proprietatem unius patellæ salis in civitate sua Hallis. Datum Hallis anno Dom. incarn. MCCXXXI, X. Kal. Octobris Indict. V. Vid. ibidem, pag. 465. 40.) *Henricus Rex* anno MCCXXXII, V. Cal. Maji, apud *Chindacum* confirmat *Sifrido* Archiepiscopo *Moguntino Laurishamensem Abbatiam*, a *Friderico II*, Imperatore, in ipsum collatam. Vid. *Lunigii Spicilegium Ecclesiast.* P. I. Contin. I, pag. 34. 41.) Fragmentum Germanicum Constitutionis de libertate Principum Ecclesiasticorum & secularium, item & de *Pfalburgeris*. Datum *Wormatiæ*, anno MCCXXXII, Kalendis Maji Indictione IV. Vide apud *Goldastum*, in *Imperatorum & Regum S. R. I. Statutis & Rescriptis* pag. 79. & 167. item in ejus *Rationali*, pag. 78. *Lunigium*, Contin. II. Partis Generalis, pag. 151. 42.) *Henricus Septimus* confirmat emtionem Villæ *Wimbsen*, factam ab Abbate & *Monasterio Maulbrunnensi*; promittitque, se *Advocatiam* dictæ Villæ ab Imperio nunquam alienaturum. Actum apud *Wimpinam*, anno incarn. Dom. MCCXXXII. VI. Non. Octobr. Indict. VI. Vid. *Docum. rediv. Monast. Wirtemberg.* pag. 801. 43.) Constitutio de juribus & privilegiis eorum, qui *Ecclesiæ Romanæ* partes sequuntur. An. 1232. Vid. *Lunigii R. A. Contin. II. Part. Gener.* pag. 151. 44.) Diploma, quo hic *Henricus*. An. 1232. privilegia *Civitatis Wormatiensis* confirmavit, asservatur adhuc in *Archivo Wormatiensi*. 45.) *Spirenses* ab eodem consecuti sunt immunitatem à telonio *Oppenheimensi*. Datum apud *Esselingen*, anno Dom. incarn. MCCXXXIII. IV. Nonas Junii, Indict. VI. vid. *Lehmanni Chronicon Spirense*, Libr. V. cap. LXXXVI, pag. 525. & *Lunig, R. A. Part. Special. Contin. IV. Sect. II.* pag. 465. 46.) *Henricus Septimus* *Capitulo Goslariensi* facultatem dat redimendi

certas

certas tres *Advocantias*, hasque cum omni jure & banno isti Ecclesiæ Goslariensi tenendas & possidendas tradit. *Actum apud Nuremberg anno Dom. incarn. MCCXXXIII, VI. Kal. Julii, Indict. VI.* Vid. Leuckfeldii *Antiquit. Pœldens. pag. 288.* 47.) Idem *Officiatis in Vren* mandat, ut ne in possessiones, seu homines *Monasterii Vettingensis* exactiones, seu *ballias* faciant. *Datum apud Ezzelingen Nonas Junii, Indictione VI, regni. X.* Quod rescriptum ab Henrico repetitum confirmatumque est apud *Hagenovve VI. Kal. Maji Indict. VII; Regni XI.* vid. Goldastus in *Constit. Imperial. T. I; pag. 299.* 48.) Confirmat *Monasterii Bebenbusani* privilegia, ejusque bona *Eslingæ* sita ab omni exactione immunita præstat. - - *Præsens scriptum, inquit, fieri fecimus SIGILLO MAIESTATIS NOSTRAE munitum - - Acta sunt hæc anno Dom. incarn. MCCXXXIII. IV. Kal. Novembr. Datum apud Eslingen Indict. VI.* vid. *Docum. red. Monast. Wirtenb. pag. 381.* 49.) Idem *Cænobitas Brumbacensis* a jurisdictione Advocatorum decernit immunes, & semetipsum illorum Advocatum unum fore profitetur. *Datum apud Wormatiam, XIII. Kal. Decembr. Indict. VII. Verbi incarnati anno MCCXXXIII.* vid. *Dominus de Gudenus Sylloge. I. Diplom. pag. 592.* 50.) *Henrici Septimi* Diploma, quo Ecclesiæ Goslariensi SS. Simonis & Judæ omnem libertatem pridem a majoribus suis concessam, liberaliter *Autoritate Regia* instauravit, & confirmavit. *Actum anno Dom. incarn. Millesimo ducentesimo XXXIII. Tertio Nonas Julii, Indictione septima, anno vero regni quarto decimo. Datum apud Aldenburch, anno, mense, Indictione prænotatis. Adjicitur Signum (sive Monogramma) Domini Henrici Romanorum Regis INVICTISSIMI.* vid. *Heineccii Antiquit. Goslar. Libr. III. pag. 248.* 51.) *Henricus R. R. Decano totique Capitulo Goslariensi* pristina privilegia de omnibus areis Civitatis Goslariensis & censibus earundem regia *Autoritate* confirmat. *Actum apud Aldenburch. anno Grætiæ MCCXXXIII. - - Datum ibidem V. Nonas Julii Indict. VII.* Vid. *Leuckfeldii Antiquit. Pœldens. pag. 289.* 52.) Idem in solenni Curia apud *Frankfurtum*, *Henrico, Episcopo Basileensi*, tanquam *Domino*, & *Eginoni*, *Comiti de Friburg*, tanquam *subfeudatario* adjudicat *argentifodinas*, & *Custodias Silvarum* per *Brigaugeam*, vulgariter *Wildban*. *Actum apud Frankfurtum, anno*

Domini MCCXXXIV. XV. Kal. Martii Indict. VII. vid. Goldasti Constit. Imperiales T. I, pag. 300. item Lundorpii Act. Publ. T. I, cap. V, pag. 30. 53.) Abbati Salmansveilerano immunitatem a teloniis & Umgeldt in omnibus civitatibus Imperialibus largitur. Datum apud Nurnberg. anno 1234. Idibus Augusti. vid. Lunigii Part. III. Spicileg. Eccles. cap. VI, pag. 511. 54.) Erffordienſes a præſcriptione & banno absolvit, eorumque Privilegia confirmat. Actum apud Bobardiam anno gratiæ 1234; III. Idus Septembr. Indictione VII. vid. Lunigii R. A. Part. special. Contin. IV. Sect. II. pag. 427. 55.) Prohibet exactiones & omnia impedimenta, quæ Officiales & Sculteti Imperiales hominibus Ecclesiæ Wirzeburgensis inferebant. Data Hauge, anno Domini MCCXXXIV. Non. Cal. Decembr. Indict. octava. vid. Leuckfeldii Antiquit. Pœldens. pag. 257. 56.) Francofurtensibus donat medietatem proventuum monetæ Cæsareæ in ea civitate, & ex silvis Regiis adjacentibus ligna necessaria ad reparandum pontem Mœno impositum. Acta sunt apud Frankenford, anno incarnat. Dominicæ MCCXXXV. VI. Idus Maji, Indict. VIII. vid. Privileg. Francof. P. I. pag. 4. & Lunig. R. A. Contin. IV. P. I. pag. 538. 57.) Henricus Septimus divina favente clementia Rom. Rex Semper Augustus tribuit præpositis Ordinis Sanctæ Mariæ Magdalene in Alemannia libertatem, ut recipere possint de Magnatibus ipsius & Imperii, seu ministerialibus, omnia bona, quæ sibi duxerint conferenda. Actum apud Geylenz, anno ab incarnat. Dom. Millesimo ducentesimo tricesimo primo, primo Idus Julii, Indictione III. (Sigillum cereum dependet de filis sericeis rubris & albis.) Hoc diploma serius animadversum sub calcem Hertianæ disputationis de fide Diplomatum Germaniæ Imperatorum & Regum, nunc extra seriem temporis annotandum duxi.

III.

An & cur
Henricus
hic dictus sit
Septimus.

Hic Rex Romanorum, *Henricus*, alibi hujus nominis *Septimus* dicitur; non quidem frequenter ab historicis; (36) sed sæpius in aliis Diplomatum, ipse sibi hoc

nume-

(36) Exempli causa, sic scribit Godefridus Monachus, apud Freherum, ad A. 1222: *Henricus Septimus, Filius Frederici,*

*numerales cognomen adscivit. (37) Eum enim antecesserant
Henricus Auceps ; Henricus Sanctus ; Henricus Niger ;
Henricus IV ; Henricus V ; Henricus Asper. Cum vero
propter rebellionem, cuius arguebatur, dignitate regia pri-
varetur, sicque numero Regum Romanorum exemptus
censeretur, (38) postea Henricus Lucelburgicus hujus
nominis Septimus dictus scriptusque est : (39) Vnde ali-*

*derici Imperatoris, adhuc puer consecratus est in Regem Aquis-
grani. &c.*

(37) Sic supra §. II. ubi recensui diplomata Henrici VII, Regis; *num.* 3, 4, 5, 6, 8, 13, 26, 31, 42, 46, 50, 57, deprehendi, nomini hujus Regis numerum septenarium fuisse additum; in aliis vero diplomatibus omissum, sic, cum duo ejusdem Regis diplomata *autographa* adhuc in Francofurtensi Archivo asserventur; in altero quod jam explico, omittitur ille numerus; in altero, in quo civibus Francofurtanis ad instaurandum pontem altera pars proventuum monetæ Francofurtensis, & ligna, anno MCCXXXV. conceduntur, hæc verba diserta exscripta legimus: *Henricus Septimus Dei gracia Romanorum Rex & Semper Augustus.*

(38) Auctor Magni Chronici Belgici, ad A. 1222: *Prædictus Henricus, Imperatoris Frederici secundi filius, inter Reges, non computatur, quia ad Regni administrationem non pervenit. Sed adhuc adolescens, accusatus apud Patrem de Rebellionem, captus per patrem, & in Apuliam ductus, ibidem decessit squalore carceris suffocatus. Idem paulo post, ad A. 1238. Nota, Lector, quod Conradus Rex, ut & frater ejus, Henricus prænotatus, cum reliquis sequentibus, usque ad Rodolphum, exclusive ab antiquis & modernis Chronographis cum suis gestis inter Imperatores non ponuntur. &c.*

(39) Henricus Lucelburgicus in diplomatibus suis cognomen *Septimi* modo expressit, modo prætermisit. Sic cum
III, Idus

aliquando non paucis occasio errandi labendique in historia Regum Imperatorumque Romanorum data est.

IV.

De Titulo:
DEI GRATIA.

Titulo DEI GRATIA Henricus usus est; pro quo etiam alibi legimus: *Divina favente Clementia*. &c. Qua formula utuntur Imperatores, Reges atque Principes, si quidem profiteri velint, se soli DEO obnoxios esse, & dignitatis ac potestatis suæ originem ab eodem repetere. (40) Principes hodie isto scribendi more utuntur extra Comititalia acta, & si ad inferiores, vel ad æquales, seu pares, mittunt literas; non æque, si cum Imperatore

III. Idus Iunii Indictione undecima, anno Domini MCCCXIII; Regni sui anno quinto, Imperii vero primo, mandatum daret, de tuendis & defendendis stratis publicis, & de non alienando castro a civitate Norimbergensi, diploma sic orditur: HENRICVS Septimus divina favente Clementia Romanorum Imperator Semper Augustus &c. Vid. Copia etlicher Brieflicher Nürnbergischen Urkunden, pag. 95. Sed & Henricus Raspo, cum Friderico II, Imperatori, opponeretur, dictus est Septimus. Sic loquitur Auctor Magni Chronici Belgici, pag. 237: Conradus Archiepiscopus Coloniensis, associatis sibi & allectis aliis suis conprincipibus Electoribus, elegit Henricum Septimum, Landgravium Hassiæ atque Thuringiæ, qui cognomine Thorasse (Raspo) vocabatur, & eundem electum sine mora in locum præfati Frederici ab Imperio depositi subrogavit.

(40) Vid. Becmannus, in Notitia dignitatum illustr. Vol. I. Diff. I. cap. 3. Geisler, in Diff. gemina de Titulo: DEI GRATIA. Conferantur etiam Pfeffingerus, in Vitriario illustrato Tom. I, Libr. IV. §. 9. item Schvvederus, in Iure publico P. Speciali, Sect. I. Cap. I, pag. 201. Dn. de Ludevigg, in Aurofione vindicata, §. VI. & Cangius, in Glossario Latino.

tore agant. (41) Seculo decimo tertio, & quarto, & aliquandiu post, etiam Comitibus, imo & aliis nobilibus, in Germania, idem Titulus fuit in usu; quo significarent, se a nullo alio Principe, sed post DEVM, a solo Imperatore & Imperio, dependere. (42) Taceo, quosdam videri voluisse tantum humilitatis testandæ causâ hoc elogium adhibere. Ac quamvis aliquando etiam *clientelares Principes*, imo & privati, pietatis causâ hoc Titulo sint usi; in Galliis tamen perduellionis loco habitum fuisse constat, principes beneficiarios elogio hoc insigniri velle. (43) E *V.* Porro

(41) Vid. Lud. de Seckendorff, *im teutschen Fürsten-Staat*, P. II. c. 2, n. 2: *Ein Fürst des Reichs ist bey Erhaltung seines Fürstlichen Standes, Ehren, Macht und Hoheit, schuldig, zu förderst den Respekt, Ehre und Hoheit des teutschen Reichs, und der Kayserl. Majestät vor Augen zu haben, und nicht, wie gegen andern, sich von Gottes Gnaden und Wir, sondern nur Ich, zu schreiben.*

(42) Sic jam anno 1198, in initio Diplomatis: ALBERO, *Dei gracia Burggravius de Lyznic, omnibus hanc literam inspecturis notum esse volumus.* Vid. Num. LV, Mantiss. Diplom. ad Albini *Genealogiam Comitum Leisnicensium*. Et A. 1253: *Nos divina præordinante Clementia, Vlricus de Pack, Bodo de Ilburg, Otto de Nydeke, dicti milites, omnibus in perpetuum!* Vid. Dn. de Ludevvig. T. I. *reliqu. Diplom. pag. 73.* Et A. 1317: *Nos Bruno DEI GRATIA Nobilis in Sman, dictus de Quernvorde, omnibus præsentem literam inspecturis cupimus fore notum. &c.* Vid. ibidem. pag. 276.

(43) Ant. Dadinus Alteserra, *Libr. III de Ducibus & Comitibus provincialibus Gallie, Cap. V. pag. 221. seqq.* *Eo nomine, inquit, Iohannes Armeniacensis Comes, perduellionis reus postulatus apud Carolum VII; quod se DEI GRATIA inscriberet.*

V.

De Titulo
Regis Ro-
manorum.

Porro HENRICVS in proposito privilegio dicitur REX ROMANORVM. (44) Quod nomen hodie potissimum duplicem capit significationem. Primo enim *Rex Romanorum* is tantum vocatur, qui vacante Imperio ab Electoribus quidem electus designatusque est Imperator, sed nondum coronatus solenniterque inauguratus est. Id quod ex solenni *Curia & Capitulationum* stylo patet. (45) Deinde vero *Rex Romanorum* is etiam audit, qui vivo Imperatore ab Electoribus nomine Imperii electus Regia dignitate ornatur, ut statim post mortem Imperatoris ipsum Imperium suscipiat; interea vero invito Imperatore nihil Imperarorium agat, nisi quod agendi jus habet, tum ex *Capitulatione*, tum ex *Commissione Imperatoris*. (46) Equidem Limnæus (47) disquirat: annon tunc rectius sit dicendus *Rex Germanorum*, quam *Romanorum*? at, re in utramque partem disputata, ipse tandem largitur, usui sermonis cedendum esse. Imo alii probant, *Regem Romanorum* merito dici, ratione primatus Urbis & Imperii

(44) De Origine nominis Regis egit Valesius *de rebus Francicis*, T. I. p. 229. & plures alii. Homonymiam nominis *Regis Romanorum* luculenter exponit Hertius, in *Diss. de Fide diplomatum Germ. Imperatorum & Regum*, Sect. II, §. 1. Infra, cap. II, §. 1, etiam quædam, quæ huc pertinent, repetam.

(45) Vid. Nitschius ad *Præm. Capitul. Ioseph. cap. I. §. 6*. Adde *Capitulationem Caroli VI*; ubi Augustissimus Imperator noster, CAROLVS VI, etsi jam electus esset Imperator, *Imperatoris* Titulo non usus est; sed in publicis literis tantum *Regem Romanorum* se dixit.

(46) Vid. Hornius, Schvvederus, Titius, Kemmerichius, & alii, in *Systematibus suis Iuris publici*.

(47) *Libr. II. cap. 15, n. 9.*

Imperii Romani, vi conventionis inter S. P. Q. R. ac Pontificem, & Ottonem M. Saxonem, Regnumque Germanicum initæ; per quam is, qui *Rex Germaniæ* electus est, eo ipso *Rex Romanorum* constituitur. (48) *Henricus VII.* dicebatur *Rex Romanorum*, quatenus in spem successionis assumptus erat, ita tamen, ut simul partes Vicarii & Consortis Imperatoris egisse videatur: qua de re infra Cap. II, §. I. Nescio vero, an Vir incluti nominis, recte opinatus fuerit, fratrem *Henrici* hujus, *Conradum*, *Friederici II.* Imperatoris, filium, a Proceribus Imperii electum, primum dictum esse *Regem Romanorum*; cum eo usque sub Titulo *Regum Germanorum* Successores in Imperio provehi consueverint? Id tamen vere monet, quamvis Imperator, existente Romanorum Rege, non utatur nomine *Regis Romani*, (ut discrimen personarum in eximia designatione servetur;) vim tamen nominis retinere; neque *Regis Germaniæ*, aut ceterarum dignitatum nomina, dimittere. (49) Interim non hic prætereunda est illa qualiscunque differentia, quæ intercedere deprehenditur inter *Regem Romanorum* antiquis temporibus, & sequiori hodiernoque ævo electum: primo quidem ratione *modi electionis*; utpote cum Reges Romanorum olim in solennibus comitiis, concurrentibus quidem ad hoc negotium Principibus & reliquis Imperii Ordinibus constituerentur; hodie vero eorum electio ab *Electores* rite peragitur. Deinde nonnihil differentiæ animadvertitur in potestate *Regum Romanorum*; quæ antiquitus non adeo, uti hodie, per *Capitulationes* restringebatur. Imo, adhuc

E 2

ipse

(48) Lupoldus de Bebenb. *Cap. V. & seqq. de Iure R. & L. Rom.* Lynckerus, in *Tract. polit. de Rege Romanorum*, pag. 6.

(49) Idem b. L. B. de Lyncker, l. c.

ipse Ferdinandus I, qui vivo fratre, Carolo V. Imperatore, anno 1531. Rex Romanorum, sine *Capitulatione* electus constitutusque est; postea demum, cum Imperatoris fastigium conscendisset, An. 1558, Francofurti fidem obstrinxit *Capitulationi* sibi præsriptæ. Posthæc autem usu venit, ut, quotiescunque Rex Romanorum eligatur, is simul certa circumscribatur *Capitulationis* formula. Præterea vero & in eo non nihil discriminis cognoscimus: quod hodie electio Regis Romanorum magis in voluntate Electorum est posita; quæ antiquioribus temporibus potissimum ab arbitrio Imperatoris Parentis pendebat; qui cum Principibus filium suum commendaret, Principes hunc rejicere temere non poterant. (50) Post interregnum autem major stetit penes Electores potestas. Id quod sigillatim exemplo *Alberti Austriaci* constat; ubi teste Trithemio (51) Electores parum curarunt preces Imperatoris, *Rudolphi Habsburgici*, filium suum commendantis. Sed & historiarum monumentis edocemur, quantæ molis fuerit, ut *Carolus IV.* filium suum sibi successorem designandum curarit; itemque, quanta ab Electore potissimum Saxoniae, & sociis foederis Schmalcaldici, atque Electore Bavariae, disputatio orta fuerit, cum *Carolus V* fratrem suum, *Ferdinandum I*, paullo ante commemoratum, Regem Romanorum sibi adjungi vellet. (52) Interim ex antiquiore ævo notamus exempla *Ottonis II.*

(50) Vid. Schvveder l. c. pag. 272. Bilderbeck im *Reichs-Staat*. p. 165.

(51) *Chron. Hirsau.* ad A. 1291.

(52) Vid. Hortleder, *Lib. III. cap. 13. Lib. IV. cap. 9.* Sleidanus, in *Commentario de Statu Religionis & Reipubl. lib. 7. 8. & 9.* Goldastus, *Politic. Imperial. Part. II.* Limnæus, ad *Capitul. Ferdinandi I.*

nis II. & III; Henrici III, item IV, & VII, ac Conradi IV; ex sequiori autem & recentiori ætate, exempla Wenceslai, Maximiliani I, Ferdinandi I, Maximiliani II, Rudolphi II, Ferdinandi III, & IV, itemque Iosephi; qui, vivis Imperatoribus, fuerant Successores & Reges Romanorum designati.

§. VI.

Denique & titulo SEMPER AVGVSTI insignitur HENRICVS VII, non quidem, quod nonnullos autuma-
De Titulo :
Semper Aug-
gusti.
 re animadverti, ab eo demum tempore, ex quo coepit adversari Patri; sed perpetuo, & in omnibus, quæ dedit reliquitque, diplomatibus. Quid? quod ipse Pater, *Fridericus II*, Imperator, hunc *Henricum illustris Regis Romanorum Semper Augusti* nomine condecoravit; (53) haud secus, ac eundem titulum etiam alteri filio, *Conrado IV*, itidem Regi Romanorum, attribuit. (54) Equidem, quod recte docet Schurzfleischius, (55) sacrum & veneratio-
 E 3 nis

(53) Vid. Diploma *Friderici II*. Imperatoris, quo anno 1232, mense Aprili, Principatum Monasterii Laurissensis Sigfrido Archiepiscopo Moguntino donavit: *Assistente nobis, inquit, & appropinquante dilecto filio nostro, Henrico, ILLVSTRI REGE ROMANORVM SEMPER AVGVSTO, super his providere volumus, una cum deliberatione & consilio Principum. &c.* apud Freherum, T. I. *Script. rer. Germ. in Appendice, pag. 1.* In alio autem diplomate, in *Hedæ Chron. Ultrajeclin. Episcop. pag. 178*, *Fridericus II. Henricum vocavit per dilectum filium suum, illustrem Romanorum Regem Augustum.*

(54) Vid. Goldasti *Constit. Imperial. T. III, pag. 385.* & passim in diplomatibus hujus *Conradi*.

(55) In dissert. de *Titulo Augusti*. Confer. *Wagenfeil, in disp. de Titulo & Insignibus Imperatorum*, & *Becmannus in Notitia dignit. illustr. diss. II. c. I. §. 16.*

nis plenum **AUGUSTI** nomen est, quod ab Octavio susceptum, tum ab omnibus Octavii successoribus constanter servatum, & religione quadam ac reverentia populorum semper cultum est atque celebratum. Idque a sacro & augurali verbo originem & auctoritatem suam ducit, & *sanctum inviolabilemque* designat, indicante Ovidio (56) atque Suetonio (57) aliisque. Igitur Græci haud secus, ac Latini, per *Σεβαστον* exponunt, & sacrum quiddam ac venerabile hoc vocabulo complectuntur. (58) Germani medio ævo vim verbi hujus non assecuti reddiderunt einen Mehrer des Reichs; quæ appellatio adhuc *stilo Curie* retinetur; quia, quod Hornius, in J. P. annotavit, fortasse maluerunt, a significatione *augendi*, quam a superstitioso *augurio*, hunc summæ dignitatis characterem derivari. Vnde & Gloriosissimus Imperator, **CAROLVS V**, passim in Latinis literis se *Amplificator Imperii* appellavit. Ceterum, a sæculo fere tertio, in titulis Imperatorum notabilis existeret differentia inter nomen *Cæsaris* & *Augusti*. Tunc enim *Cæsar* is potissimum dici cœpit, qui spem duntaxat succedendi in Imperio haberet, ac nobis proprie dicitur hodie *designatus Successor* ac *Rex Romanorum*; contra vero *Augustus* is saltem audivit, qui

(56) *Fastor. Libr. I, versu 609:*

*Sancta vocant AUGUSTA patres; AUGUSTA vocantur
Templa, Sacerdotum rite dicata manu.*

(57) In *Vita Octavii Augusti*, cap. VII: *Prævaluit, ut AUGUSTVS potius vocaretur, non tantum novo, sed etiam ampliore cognomine; quod loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta, dicantur ab auctu, vel ab avium gestu gustuque (& augusto augurio.)*

(58) Loca, quæ ex Dione Cassio, & Suida, aliisque Scriptoribus, huc pertinent, alii jam excitarunt.

qui ipse summæ rerum præesset : (59) quamquam postea, ubi *Cæsares* in Imperii consortium adsciti sunt, æquali cum Imperatoribus titulo & honore uterentur. Et primo quidem exemplo Marcus Antoninus Lucium Verum Imperii socium declaravit, *Cæsaremque Augustum* dixit. Unde alter aliquando *Augustus Senior*, alter *Augustus Junior*, dicebantur. Sed & aucto splendore Titulorum Imperatores dudum SEMPER AVGVSTI dici consueverunt. Quod nomen iam in *Septimii Severi* monumento (60) notatur; ubi hic audit: PROPAGATOR ORBIS AC ROMANAE REI. VICTOR AC TRIUMPHATOR SEMPER AVGVSTVS. Nihil attinet, sequentium Imperatorum exempla hic afferre. Sunt, qui eundem Titulum etiam deinceps, quamquam rarius, in quibusdam diplomatis *Caroli M. & Ludovici Pii*, item *Ottonum*, & *Henricorum*, literis animadverterunt. (61) Falluntur ergo, qui existimant *Fridericum I.* Imperatorem, primo vocabulum SEMPER addidisse nomini AVGVSTO. (62) Id autem fide Diplomatum constat, ab hujus Imperatoris temporibus ceteros, si non perpetuo, frequentius, SEMPER AVGVSTOS dictos esse. Nullum tamen documentum mihi hucusque observatum est, unde constet, ante *Henricum* nostrum, quendam alium e *Regibus Romanorum*, qui

(59) Vide Salmasium, aliosque commentatores, ad Spartianum, in *Ælio Vero*, cap. 2.

(60) apud Gruterum, in *Opere Inscriptionum*, pag. CCLXXI, num. 4.

(61) Confer. Auct. *Observat. XIV. Tom. VII. Observationum Halensium*.

(62) Vid. Goldastus in *Rationali Constitutionum Imperial.* pag. 65. & Bœclerus, in *Notitia Imperii*, Libr. IV. cap. I. & Conringius ad *Lampadium*; part. III; cap. 2. pag. 103.

qui in spem successionis adsciti erant, fuisse appellatum *Semper Augustum*. Quare in eam veni opinionem, hunc titulum *Henrico*, Regi Romanorum, consentiente Patre & Imperatore, ideo datum fuisse, ut sic non solum *Candidatus & designatus Successor*; sed, propter absentiam Patris, etiam *Vicarius & Consors Imperii*, significaretur, habereturque. Postea vero non insolens fuit, eos dici *Semper Augustos*, & *Allezeit Mehrer des Reichs*. Id quod exemplo *Wenceslai* constat. (63) Sic *Ferdinandus I*, Rex Romanorum, dicitur *Allezeit Mehrer des Reichs*. (64) & in *Ferdinandi III*, Regis Romanorum, sigillo exprimitur *Titulus Semper Augusti*. Cum vero vir perillustis negarit, quemquam Regum Romanorum uspiam dictum esse *invictissimum*; propterea, quod hoc ad Monarchiæ apicem pertineat; (65) contrarium probamus exemplo *Henrici* nostri, qui in literis suis aliquando diserte appellatur *Rex Romanorum invictissimus*. (66)

VII.

De nomine
Sculteti,
& Civium.

Henricus autem, Rex Romanorum, privilegium hoc primo loco inscribit *fidelibus suis*, SCULTETO ET VNIVERSIS CIVIBVS DE FRANCKINFORT. Nomen *Scultetus*

(63) Vid. *Wenceslai Diploma* A. 1376. datum, apud *Leibnizium*, Tom. II. *Cod. Diplom. Iur. Gent. in Mantissa*, pag. 267.

(64) Vid. *Recess. Imperii Spirens. de A. 1542. & Norimberg. pr. de eodem anno*.

(65) *L. B. de Lyncker, Tr. de Rege Romanorum*, pag. 10.

(66) Vid. *Diploma ab Henrico nostro Monachis Scotis Abbatie Egidianæ Norimbergensium*, indultum. An. 1225; & *Diploma*, quo, Anno 1232, *Ecclesiæ Goslariensi* omnem libertatem confirmavit. Supra §. II. num. 10. & 50. in *Indice Diplomatum Henrici R. Rom.*

Scultetus origine est Germanicum, *Sculdhais*; ubi *Schuld* est debitum; & *heischen*, est *querere*, *exigere*. Germanice *ailas* dicitur *Schultheiß* & *Schulze*; Belgice, *Schout*; ac proprie *Quæstorem* aut *Exactorem* designat. (67) Secundum Paulum Diaconum (68) *Rektor loci* est, quem *Sculthais* nominant. Alibi *Prator*, *Praefectus*, *Ballivus*, *Iudex*, dicitur. (69) *Praefecti* nomine non raro insignitur in *Speculo Saxonico*, v. g. *Libr. III, art. 53*: *Iudex absque Praefecto, id est, Sculteto, legitimum iudicium habere non potest. Villicus* vocatur in charta, anno 1307, apud Miræum, in *donat. Belgic. cap. 113*: *Insuper Villicus noster, qui Scultetus vocatur, habet instituere Scabinos &c.* Eum iudiciis praesidere solitum, docet *Speculum Saxonicum, Libr. I, art. 59*: *Non poterit ullus Comes, qui sub regali banno cognoscit, legitimum habere sine suo Sculteto iudicium; cui ante omnia se ipsum debet praebere iudicandum.* Qui *Sculteri*, (*Reichs-Schultheißen*) quamquam vetustiori ævo non nisi causas inferioris jurisdictionis dijudicasse dicantur; id tamen potissimum de *Vicariis Scultetis* intelligendum est. Etenim in multis locis, & civitatibus Imperialibus, ex indulgentia & gratia Imperatorum, superiorem etiam jurisdictionem exercuerunt, eoque nomine *Consules* & *Senatores* ejusmodi civitatum dignitatis gradu antecesserunt; imo & aliquando in ipsorum Comitum & Burggraviorum jura

F

quæ-

(67) Vid. Eccardus, in *addit. ad Legem Salicam*, & sigillatim ad *Pipini, Regis Italici, Leges*; pag. 193; ubi *Rex Tit. XIV*: *Si Gastaldius, inquit, aut Schuldaïs, vel loci prepositus, de qualibet judiciaria, tam ad suos pagenses, quam ad alios, qui justitiam quæsierint, non fecerit, componat, sicut Lex ipsorum est.*

(68) *Histor. Longob. Libr. VI. cap. 24.*

(69) Vid. Brovverus, *Libr. XII. Annal. Trevir. pag. 670.*

quædam successerunt. (70) At, sicuti in civitatibus Imperialibus primum ab ipsis Imperatoribus constitui consueverant; ita eorum officia & iura deinceps ipsi Senatui procuranda & constituenda in multis locis detulerunt, concesseruntque Imperatores. Certe, cum *Advocatia Imperialis* apud Francofurtenses, ex *Friderici II.* Imperatoris, gratia, & Principum consensu, abrogata esset; eius fructus & iura deinceps cum officio *Scultetatus* coniuncta fuisse, intelligimus ex *Richardi*, Regis Romanorum, privilegio, Anno 1257. Francofurtensibus dato. (71) Semper vero erant Sculteti illi conspectæ dignitatis & nobilitatis viri. (72) Sic Francofurti An. 1219, Scultetus fuit *Henricus Villicus de Franconofurt* dictus. A. 1266, *Conradus, Miles.* An. 1286, *Volradus de Selgenstadt.* An. 1290, *Conradus de Erlenbach, Miles.* An. 1301, *Henricus de Prunheim, Miles.* A. 1330, *Fridericus de Carben, Miles.* Sic etiam ex pervetusta & gentilitiarum imaginum meritorumque splendore inclyta Gente Dominorum DE HOLZHAYSEN, iam anno 1276, *Henricus*; & anno 1345, *Giselbertus*, seu *Gypelius*;

(70) Vid. Heiderus, in *Actis Lindaviens.* pag. 48. 579. & 828. item Thomasius, in disputatione de *jurisdictionis & Magistratuum differentia secundum mores Germanorum.* §. LXXIX, CV. & CVI. Conf. *Gravam. Norimbergens.* Product. *Spiræ* A. 1585. pag. 138. seqq.

(71) Vid. *Privileg. Francofurtens.* editio recent. pag. 6.

(72) Hinc legimus in *Iure Provinciali Saxonico*, lib. III. art. 68: *Es mag niemand Schultheiß gesein, er sey denn frey, und von dem Lande geböhren, da das Schultheißthum oder Gericht innen liegt.* Et ibidem art. 53: *Gerichte mag niemand zu Lehen haben, er sey denn Schoppenbar-frey, und thue dem Könige Hulde nach freyer Manne Recht.* Conf. Heiderus in *Actis Lindaviens.* pag. 82.

Gypelius; ac non ita pridem, Dominus *Iohannes Georgius de Holzhausen*, anno 1721 inter coelites receptus, SCULTETI FRANCOFVRTANI provinciam sustinuerunt, & reliqui. (73) Sed & hi Sculteti aliquando suos habuerunt *Vicarios*; unde in antiquis chartis An. 1226. occurrit *Volradus Miles, pro tempore Vicarius Sculteti*. An. 1297, *Theodoricus Capellarius Vice-Scultetus &c.* Hodie Sculteti *Francofurtani* munus feliciter & ex dignitate ornat Vir Generosissimus, Dominus IOHANNES HENRICVS DE WERLIN, quem Mæcenatem benignissimum omni pietate & obsequio veneror. Sicuti autem hoc privilegium *Sculteto*; ita & *universis Civibus Francofurtensibus*, inscribebatur. Constat quidem priscis temporibus aliquando Senatores & primarios Cives Civitatum Imperialium κατ' ἐξοχήν *Cives*, atque eundem die *Burger des Rathes*, appellari consuevisse; deinceps vero, ubi & ceteri harum civitatum incolæ iura Civitatis adipiscebantur, non raro Magistratus & cives ceteri in Imperatorum aliorumque literis a se quasi distinguuntur. Sic *Rudolphus I*, anno primo Regni sui, prudentibus viris, *Sculteto, Consulibus, & universis Civibus Franckenvortensibus*, privilegium inscripsit. (vid. *Privileg. Francof. pag. 8.*) & anno 1284: C. Dei Gratia Episcopus *Argentinenfis, Hartmutus de Schiltenkeun, Magister, Consules, & universitas civium Argentinensium, viris prudentibus & honorandis, Henrico Sculteto, Scabinis, Consulibus, & universitatē Civium Franckenvordensium*, literas inscripserunt. (vid. *ibid. pag. 8.*) Multo plura exempla sciens prudensque prætereo. In præsentī autem *Henrici VII*, Regis Romanorum, privilegio, *universi Cives* sine dubio *collective*, ut ajunt,

F 2

sic

(73) Catalogum *Scultetorum Francofurtanorum* exhibet Vir Generosissimus, Dominus ACHILLES AVGVST. DE LERSNER, in *Chronico Francofurtano pag. 266. seqq.*

fic dicuntur, quatenus cum magistratu suo unum corpus constituunt; adeoque ista immunitas a coactis matrimoniis æque Senatorum, quam aliorum Civium, familiis tribuebatur. Vt enim nunc alias prætermittam rationes, id maxime liquet ex Diplomate *Richardi*, Regis Romanorum; quo is, anno 1257, *universorum Civium de Franckenford* iura & privilegia confirmavit, & hanc ipsam, de qua loquimur, immunitatem repetiit, eaque addidit jura, quæ non possunt non in omnes *Cives* late dictos convenire; dum, verbi gratia, hæc verba *ἀμέσως* adiecit: *Insuper indulgendum duximus, quod nullus CIVIUM PRAEDICTORVM per nos, vel per aliquem alium nostro nomine, pro aliqua pecunia extorquenda, ab ipso singulariter aliquatenus capiatur. &c.* (vid. l. c. pag. 6.) Sinisteritas autem & plane incongruens interpretandi ratio foret, ex hujusmodi generali inscriptione, aut nomine *Civium*, Democraticam Reipublicæ Francofurtanæ formam ostendere velle. (74)

VIII.

De coniunctione & nexu IV. Civitatum Wettæ-
ravie.

Neque vero solum *Scultetis & universis Civibus de Franckinfort*, sed etiam de *VVEPFLARIA*, de *FRIDEBERG* & de *GEILINHVSIN*, hoc privilegium inscripsit concessitque Henricus Rex. Hæ quatuor Civitates Wettæ-
ravie eodem modo alibi quoque sæpius conjunguntur. Sic *Richardus*, Rex Romanorum, in citato Diplomate de

(74) Vide Virum celeberrimum, D. D. Spenerum, qui in *Iure Publico*, P. IV. pag. 471, dexterrime disputat adversus eos, qui ex eo, quod *Carolus IV.* Imperator, in *Aurea Bulla Tit. I. §. 24. pag. 63*, *Civibus de Francfurt* iniungit, ut Electores in eligendo Rege Romanorum occupatos, eorumque comitatum, protegant ac defendant, arguere ausi sunt, *Civitatem Francofurtanam* Democraticæ indolis esse.

de A. 1257. pag. 6, promittit, se *has ipsas Civitates a se & Imperio nullatenus alienare, seu separare velle; sed eas immediate sibi & Imperio reservare.* Rudolphus I, R. R. earundem Civitatum Iura simul & conjunctim confirmavit. (*Privileg. Francof. pag. 8.*) Ludovicus Bavarus Imp. A. 1320, Oppidanos horum quatuor Oppidorum *ab omni onere exactionum, Collectarum, & Steurarum*, sub certa conditione absolvendos duxit. (*pag. 13.*) Atque idem, anno 1329, earundem quatuor Civitatum iura & Privilegia rata habuit. (*pag. 15.*) Carolus IV, Imperator, A. 1350, iisdem simul indulgit, ut se adversus latrocinia & pignerationes defenderent, & cum aliis conjungerent. (*pag. 37.*) Alia documenta iam non attingo. Quæ ratio huius conjunctionis fuerit, varie disputatur. Reinkingius (75) opinatus est, a Francofurto olim quasi certo jure dependisse ceteras tres Wetteraviæ Civitates, Wezlariam, Fridebergam & Geilenhusium. *Hodierne, inquit, etiam moribus quædam civitates principales in alias viciniores, easque minores, ius aliquod directionis, de earum consensu, usurpant; hæque ab illis consiliis & suffragiis valde dependent, nec in publicis facile ab iis recedunt; aut in gravioribus quicquam sine earum Auctoritate decernunt.* Sic Fridberga, Gelhusium, Wezlaria, diriguntur, & dependent a Francofurtensibus. Alii cum Oldenburgero (76) id negant, atque ad praxin quotidianam in contrarium provocant. Ego puto, istam diffensionem Scriptorum quodammodo conciliari posse, si tempora distinguamus. Ac si quid iudicare possum, censeo,

F 3

(75) Reinking. *de Regimine seculari & Eccles. Libr. I. Class. IV. cap. XX. §. 36.* Conf. Math. Stephan. *de Iurisdict. Libr. II. part. 2. cap. 7.*

(76) Oldenburger, in *Limnæo enucleato*, Libr. IV, cap. I. pag. 9.

censeo, istum nexum exinde potissimum ortum fuisse, quia istis quatuor Civitatibus Wetteraviæ olim unus idemque *Advocatus generalis* præfuerit, imperiali auctoritate constitutus; cujus primaria sedes fuerit Francofurti. Ita, exempli causa, etiam priscis temporibus in *Castro Norico* resedit *Advocatus Imperialis*; unde idem insignem Auctoritatem suam per varias regiones extendit, ita, ut multarum civitatum & villarum, prædiorumque, v. gr. *terra Egrane, Weissenburgii, Winsheimii, Nördlingæ, Dunkelshühlæ, Popsingæ*, multoque plurium, curam gesserit, & iura imperialia administrarit. (77) Cum vero postea, ac potissimum Friderici II, Imperatoris, tempore, uti paullo ante §. VII. docui, ista *Advocatia Francofurtana* sublata esset, ejusque iura magnam partem ad Scultetum Senatumque Patriæ transiissent; ceteræ etiam Civitates Wetteravienses, eodem beneficio & potestate impetratis, per suos Magistratus magis regi cœperunt; nihilominus tamen adhuc diu res quasdam coniunctas cum Francofurto habuerunt, adeo, ut, si antiquiora maxime tempora respiciamus, non prorsus de nihilo sit, quod Reinkingius attulit. Certe in iis omnibus documentis, quæ modo excitavi, Francofurtum semper primo loco ponitur, ceterisque tribus civitatibus præfertur. Vnde illa civitas fortasse etiam locum obtinuit inter eas civitates, quæ diætas ceteris indicunt, & appellantur *ausschreibende Städte*: uti & in superiori Germania sunt *Norimberga & Ulma*; quæ quandoque etiam singulorum causas, negotia, sollicitationes, & intercessiones, suscipiunt, ac procurant, & reliquas Civitates, quotiescunque id exigit necessi-

(77) Vid. Dn. Isaaci Peyeri de Flaach, *Dissert. de Advocatiis liberarum civitatum Imperialium Circuli Franconici*, Altorfii An. 1722. edita. §. 24. pag. 66.

necessitas, ad diætas (Stadt: Tage) convocare, & conscribere possunt. (78)

IX.

Quemadmodum vero hoc ipsum privilegium Vni-
versis Civibus quatuor Civitatum Wetteraviæ fuit tri-
butum; ita tunc Sigillatim pertinuit ad *Iohannem Goldstei-*
nium, de quo Henricus Rex ita constituit: *Et in presenti*
filiam fidelis nostri, Iohannis Goltstein de Franckenfort, a co-
actione, quam inceperamus pro R. seruo nostro, dimittimus ab-
solutam. Et certe jam anno 1230. *Iohannes Goldstein* inter
Nobiles illustris Domus Limpurgensis *Frankofurtensium* repe-
ritur. Atque ejusdem nominis *Goldsteinus*, adeoque
fortasse idem ille, anno 1236. amplissima *Scabini Franco-*
furtani dignitate perfunctus dicitur. Alius autem *Iohan-*
nes Goldstein anno 1344, Consul *Frankofurtanus*; & anno
1430, *Henricus Goldstein* Scultetus fuit. Extra dubium
igitur est, istum *Iohannem* fuisse ortum ex pervetusta, &
nobilissima GOLDSTEINIORVM Gente, quæ multis
seculis *Frankofurti* floruit; at seculo demum decimo
quinto penitus extincta est. Castrum natale & heredi-
tarium, idque prope Urbem *Frankofurtum* situm, pos-
sedit; id quod adhuc usque diem nomen *Goldsteinii*
retinet. Gentiles hi feruntur etiam dicti fuisse *de Goldstein*
zum Thurn: quorum castrum *Goldsteinium* in bello *Schmal-*
caldico devastatum destructum est. At postquam instaura-
tum erat, a *Goldsteinis* A. 1466 venditum est Civitati
Frankofurtensi, in cujus ditionem adhuc describitur. (79)
Non

(78) Vid. Capitul. Leopoldin. artic. 6. Lehmannus, in
Chron. Spirens. Libr. VII. cap. 67. Conf. der Städte Abschied
zu Nürnberg. de anno 1523. d. 6. Febr.

(79) Hæc, quæ de gente *Goldsteiniorum* attuli, potissi-
mum debeo humanitati & relationi Generosissimi Domini
GEORGII AVG. DE LERSNER.

Non possum vero, quin tam antiquæ Gentis insignia hic exhibeam:

De Servo
Regio.

De aliis nobilibus illustribusque *Goldsteiniorum* familiis hoc loco agere nihil attinet. Quis vero fuerit ille R. *Servus Regius*, qui filiam *Iohannis Goldsteinii* procatus erat, haud liquet? Erant autem *servi famulique nobiles*; a militibus quidem distincti, non tamen homines proprii. Hinc in diplomate *Wernheri*, Comitis de *Luterberg*, anno 1276. dati, scribuntur inter testes: *Dominus Borchardus de Cygenberg*, *Dominus Giso*; suus consanguineus ibidem, *Henricus Clava*, *Milites*, *Theodoricus Clava*, *Iohannes de Hungershusen*, *Servi*, & *Daniel*, *inclusus*. &c. (80) Ego existimo, hoc loco per *Servum Regium* fortasse intelligi ministrum & hominem quendam *aulicum*; qualis in diplomate *Henrici VII.* de *Curia Regia* esse dicitur.

X. Summa

(80) Vid. *Polycarpi Leyseri*, Prof. quondam *Helmstadiensis*, *Schediasma de servis nobilibus*, pag. 4.

X.

Summa totius privilegii huc redit, quod Rex in u-
niversum Civibus Francofurtensibus, ceterisque paullo
ante enumeratis, ac in præsentis sigillatim filia Goldstei-
nii, promisit constituitque immunitatem a coactione ad
matrimonium jussu regio ineundum. *Talem, inquit,*
vobis damus gratiam & concedimus libertatem, ut nunquam
aliquem vestrum pauperem vel divitem cogamus, aut ardeamus,
filiam, vel neptem suam alicui de curia nostra, seu extra cu-
riam nostram, copulare aut tradere, legitimam in uxorem; --
-- nolentes deinceps aliquem civem vestrum ad talia cogere,
vel ardare; sed, quantum possumus, per simplicem petitionem
proficere faciemus, nulla tamen mala adhibita voluntate. Sci-
licet ea tunc consuetudo invaluisse videtur, ut, si quis
forte aulicus filiam alicujus civis, dote, aut pulchritudi-
ne, commendabilem, sibi in matrimonium dari concu-
piverit, neque de voluntate puellæ, vel parentum eius
consensu, certus fuerit; tunc Imperatoris, vel Regis,
gratiam consensumque sibi conciliare sategerit. Quo
impetrato, puella per Mareschallum aulae, vel Præco-
nem Regium, ante aedes paternas ad sponsalia paciscenda
excitabatur. (81) Cui mandato Regio, tantum abest,
G ut

De Summa
totius Pri-
vilegii.

(81) Ritum hujusmodi quodammodo describit Genero-
sissimus Dn. DE LERSNER, in *Chronico Francofurtano*, Libr.
1, cap. VI. pag. 59: *Die Ursach zu König Heinrichs Privile-*
gio hat der damahlige Gebrauch in den Städten gegeben: Wann
nehmlich ein Kayser oder König in eine Stadt gekommen, und
einer seiner bey sich habenden Hoffbedienten eine schöne und
reiche Tochter ersah, und solche zur Ehe haben wolte, konte
er auf diese Art, ohne Begrüßung der Eltern und Weibs-Person
sie erlangen: Er begrüßte nur den Kayser darum; da dann der
Kayser

ut licuerit refragari, ut puella pariter, atque parentes, co-
gerentur, &, ut loquitur Diploma, *ardarentur*, adeoque
necesse haberent, auctoritati regiæ obsequi. Ab ejus-
modi igitur coactione immunitatem in futurum tempus
promittebat Henricus, Rex; nisi quod reservaret sibi
simplicem petitionem, quæ a coactione sejuncta videretur.
Verum, cum Cæsarum Principumque petitiones sæpe
etiam vim mandati habeant, cui reluctari haud expedit;
illam nubendi libertatem adhuc amplius simpliciusque,
in renovato privilegio, anno 1257, relaxavit *Richardus*,
Rex Romanorum: *Præterea, inquit, ipsis (universis civibus*
de Franckenford) specialiter duximus indulgendum, ne aliquis
civium prædictorum filiam, vel neptem, sive consanguineam,
tradere in uxorem alicui per nos, ABSQVE SVO PLENO CONSEN-
SV, aliquatenus compellatur. (82) Quod Richardi privile-
gium

Kayser seinen Marschall vor der Weibs-Person Wohnung schickte
und also ausrufen lassen:

*Höret zu ihr Herren überall,
Was gebeut der Kayser (König) und Marschall;
Was er gebeut; und das muß seyn;
Hier ruff ich auß N. N. mit N. N.
Heut zum Leben, Morgen zur Eben;
Über ein Jahr zu einem Paar.*

Præterea ibidem commemorat, quemadmodum huius ritus
quædam vestigia adhuc hodie in certis puerorum lusibus su-
peresse videantur: *Es scheint ob seye von diesem Gebrauch,*
daß noch heut zu Tag gewöhnliche Leben-Ausrufen der Kinder
übergeblieben; da sie auff den ersten Tag des Monaths May in
einem grünen Wäglein vom Hauß zu Hauß herum fahren,
und obengedachte Worte, vviervohl etvvas unteutsch und ge-
brochen, mit hellem Halße ausrufen.

(82) Vid. Privileg. Francof. edit. recent. pag. 6.

gium deinceps pro more illius temporis, etiam repetiit confirmavitque *Bonifacius IX*, Pontifex Romanus. (83) Qua vero in matrimonium potestate olim Imperatores usi sint, in altero Capite exemplis quibusdam declarare conabor. Interim temperare mihi non possum, quin hoc loco exponam, quid de præsenti privilegio senserit judicavitque Oldenburgerus: *Non credo, inquit, apud Francofurtenses hoc Privilegium esse in magno pondere. Tyrannidem enim redolet, Legesque DEI & Ecclesiæ violantur, si Principes cogant subditos & subditas matrimonio jungi ex suo arbitrio, contra Parentum & nubentium & coniunctorum voluntatem.* (84)

XI.

Addit denique Henricus Rex, *se ad hujus gratiæ suæ certiore evidentiam jussisse scriptum fieri, & SIGILLI sui munimine roborari.* Ipsius Sigilli figura exhibetur in recentiore editione *Privilegiorum Francofurtensium*; (85) quam adeo inde iam repetendam duximus. In hoc autem Sigillo conspicitur Rex ornatus Regio in solio sedens, gestansque capite coronam; dextra sceptrum, cui Crux est imposita; Sinistra, pomum Imperiale. Sed neque vestitus, neque coronæ, neque sceptri, forma, convenit cum ornatu Cæsareo, qui adhuc hodie superest. Vt adeo facile appareat, artifices sculptoresque in his rebus effingendis non raro phantasiæ suæ indulgisse. Sic enim & in Sigillis *Friderici II*, Imperatoris, figuram coronæ aliquoties variasse deprehendimus: ut alia varietatis exempla nunc

De Sigillo
& Monogrammate
Henrici VII.
Regis.

G 2

præ-

(83) Vid. ibidem, pag. 231.

(84) Vid. Oldenburgerus, in *Limnæo enucleato*, Libr. IV. cap. 17. pag. 70. Confer. Arnifæus, libr. 2. de *lure Maieft.* cap. 3. num. 11.

(85) Conf. Heineccius, de *Sigillis*, Tab. IX. num. 1.

prætereamus. Circa marginem sigilli hæc verba legimus: HENRICVS: DI: (*Dei*) GRA. (*Gratia*) ROMANORVM. REX. > (*et*) SEMP. AVGVSTVS: †: In medio Sigillo adjiciuntur hæc verba: > (*et*) DVX SVEVIE. Quæ posteriora verba in alio sigillo ejusdem Henrici omittuntur, monente Heineccio, l. c. pag. 107. Iisdem autem significari puto, tunc forte *Fridericum II*, Imperatorem, filio natu majori cessisse Ducatu hereditario Sueviæ. Id quod contra eos notandum, qui huius *Henrici*, Regis Romanorum, nullam rationem habent inter *Duces Sueviæ*. (Vid. Pfeffinger. ad *Vitriarium*, T. II, pag. 348, & Obrechtus, in *Prodromo rerum Alsatia*, cap. X, pag. 233.) Sic vero observamus, illos ipsos, qui suo quidem ortu Duces Sueviæ fuere, haud tamen semper, ubi ad summum Majestatis culmen evecti Imperium Romanum rexerunt, *Ducatum Sueviæ* sibi retinuisse, sed ut plurimum filiis, aliisque sanguine sibi junctis, largitos esse. (86) Idem Rex, Henricus VII, vocat SIGILLVM MAJESTATIS SVAE, in Diplomate *Monasterio Bebenhusano A. 1233. dato*, & supra §. 2. in *Indice Diplomatum Henrici, num. (48.)* annotato. An id *Majestatis Sigillum* a ceteris Sigillis hujus Regis ratione magnitudinis & formæ fuerit diversum, non habeo dicere? Credo tamen, & nostri Diplomatis Sigillum recte potuisse *Sigillum Majestatis* appellari; cum id diametrum quinque digitorum habeat, & imaginem Regis ad *Majestatem* compositi repræsentet. Imo cum Majestas Henrico, Regi Romanorum, revera, & ab ipso *Friderico II*, Patre, tribueretur. Alioquin constat, quædam etiam Sigilla Electorum, Ducum, & aliorum,

(86) Vide Epistolam Viri de melioribus literis meritiissimi, Domini Professoris SCHVVARZII, Orationi Wald-Aromerianæ de Comitibus Norimbergensibus adiectam, pag. 107.

SIGILLVM
HENRICI VII
REGIS ROMANORVM

Ad pag: 52.

rum, ob amplitudinem, & magnitudinem, *Sigilla Majestatis* consuevisse appellari; & tandem ipsorum diplomatum Imperatorum peculiarem classem *literarum Majestaticarum* (*Majestats-Briefe*) a peculiaribus Sigillis sic dici. (87) Id autem mirum est, in editis duobus *Henrici VII.* diplomatibus, quæ Francofurti asservantur, non animadverti *Monogramma*, seu compendium nominis Henrici, per certos ductus adscriptum. (88) Sed & alias Regis hujus *Monogramma* raro observatur annotatum. Interim cum id deprehenderim in *Diplomate Henrici VII.*, Ecclesiæ Goslariensi An. 1234. dato, in Heineccii quidem *Antiquit. Goslariens.* Lib. III, pag. 249; ejus figuram hic quoque exhibendam duxi:

Vbi vero notamus, hoc Henrici VII *Monogramma* cum *Mongrammate* Patris sui, *Friderici II.*, Imperatoris, prout a Cangio in *Glossario Latino*, pag. 666, proditur, tantum non penitus convenire; nisi excipias signum inferius mediæ lineæ additum.

G 3

XII. Quem-

(87) Vid. Heineccius, de *Sigillis*, Part. I. cap. IX. Dn. Gribnerus, in *Observat. Juris publ. de Sigillo Majestatis Saxo-nico*; & Polyc. Leyserus, de *Sigillo Maiestatis Brunsvicensi*.

(88) De *Monogrammatum* usu nonnihil tradit Mabillonius de *re diplomatice*, Libr. II. cap. X. & Cangius in *Glossario*, sub hac voce: item illustris Auctor Anonymus, de *Globo Imperiali*, §. XV.

XII.

De Clausula
& Subscri-
ptione hujus
Diplomatis.

Quemadmodum ergo non constat, huic Diploma-
ti subscriptum esse *Monogramma* Regis; ita neque Testes,
neque Cancellarius aulae, aut Notarius aliquis, adscripti
animadvertuntur, adeo, ut ad auctoritatem his literis
conciliandam tunc vel solius *Sigilli Regii* suffecerit appen-
sio. Id quod etiam in quibusdam Diplomatis *Friderici II*, Imperatoris, eo tempore promiscue observabis,
& testes modo subsignatos, modo prætermis-
sios, inve-
nies. *Henrici* autem Regis literæ nonnisi postremis fere
eius Regni annis testium nominibus destituuntur.
Alioquin a seculo fere undecimo mos ille introductus
erat, ut maxime sub Suevicis Imperatoribus, *testium*, &
quidem persæpe complurium, *subscriptiones* admitteren-
tur; cum pauca sub Merovingica, aut Carolingica stirpe;
ac sub Imperatoribus Saxonis, quantum constat, nulla,
ejus generis Diplomata reperiantur. (89) Annotatur
autem postremo loco, & *locus ac tempus*, quo confectum
datumque sit hoc diploma? Constat alias, iam inde a
Carolingicis temporibus in plurimis prope literis Impera-
toriis Regiisque *Actum* & *Datum* simul annotari, & inter
hæc a viris eruditis illam differentiam statui, ut Verbo
Actum tempus significari existiment, quo res Imperatori,
vel Regi, primum exposita, & ab eodem *decreta* fuerit;
contra voce, *Datum*, denotari tempus, quo Codicillus
in Curia, seu Cancellaria Regia, sit confectus, expedi-
tusque. (90) In nostro Diplomate solum exprimitur
Datum:

(89) Vid. Hertius de *Fide Diplomatum Germaniae*, Sect. I.
§. 14. Mabillonius de *re diplomatica*, Libr. II, cap. 21. Leube-
rus de *Stapul. Saxon.* n. 1547. Dn. de Ludevigg. in *Diff. de*
Nexu Scriptura & Subscriptoris, cap. IV. §. 5.

(90) Hertius, l. c. pag. 618. Dn. de Ludevigg, ad *An-
ream Bullam Friderici II*, Imp. Tom. VII. Reliq. *Diplom.* p. 559.

Datum: quia res illa fortasse eodem loco ac tempore, & decreta a Rege est, & a *Curialibus* expedita; aut certe quia ad certitudinem huius privilegii iam satis existimabatur, solum *Datum* indicari. *Locus* in calce literarum annotatus est NVRENBURG, Splendidissima S. R. I. Civitas, *in qua prisci Germanorum Reges Imperatoresque domicilium ac palatium suum habuerunt, & Regias, ut vocabant, Curias crebro instituerunt, Proceribusque Imperii congregatis, gravissima quæque Imperii negotia identidem expedierunt.* (91) Ibi etiam eo tempore commoratus est Rex Henricus, Curiamque Regiam celebravit. Etenim, quod Hertius, magni nominis Ictus, recte animadverterit, (92) *Cæsares, præsertim Saxonici & Suevici Sanguinis, ante Ludovici Bavaræ tempora, nullam fixam habuere sedem; sed pro re nata in Urbibus Imperii, & Episcoporum domiciliis, per vices, & velut in orbem, Imperii negotiis dederunt operam, ex vectigalibus & Cæsareo fisco, cum Principibus, qui officii causa frequenter aderant, victitantes.* Quod tandem ad subnotationem temporis attinet, non hic, uti aliquoties alibi in hujus Regis literis, tempus Regni eius exprimitur; sed tantum anni *Æræ Christianæ, & Indictionis* hoc modo designantur: *Anno Dominicæ incarnationis M.CC.XXXII: XV III. Kal. Febr. Indict. V.* Qui Imperatores Regesque primum annos Nativitatis Christi suis Codicillis documentisque adscripserint, disputatur inter eruditos. Vulgaris sententia est, *Carolus Crassus*, Imperatorem, fuisse primum, qui Diplomatum suis annos Servatoris nati apposuerit, edixitque, ut mos idem posthæc servaretur. Et certe hæc ipsa

De loco Nuremberg.

(91) Vid. Oratio Waldstromeriana, de *Curis Regis Comitibusque Norimbergæ celebratis*, pag. 5. seqq.

(92) Hertius, de *Fide Diplomatum Germania*, Sect. I. §. 16.

De Indictione.

ipsa quidem consuetudo ab eo tempore perpetua ad nostrum hoc ævum perennavit. Interim alii Viri eruditi allatis exemplis demonstrarunt, iam tempore ipsius Caroli M. Diplomata quædam cum *annis Regni* adiunctos habuisse *annos incarnationis Dominicae*. (93) Tunc vero, cum Henricus Rex hoc Diploma Francofurtensibus daret, simul numerabatur INDICTIO V. Qui modus in Germanorum Diplomatum signandi temporis per *Indictionem*, ab Imperio Caroli M. & ab ineunte quidem anno DCCC I, coepit. (94) Tres autem sunt *Indictionum* Species: *Romana*, quæ ab VIII. Kal. Octobr. sive XXIV. Septembris Calendarii Iuliani, orditur: *Constantinopolitana*, qua a Iustiniani ævo Imperatores Constantinopolitani, & hinc Scriptores Historiæ Byzantinæ, sunt usi; quæ a *Kalendis Septembribus* computari consuevit: denique *Pontificia*, sive Ecclesiastica, quæ aliquando XIX. Kalend. Ianuarii, sive XI V. Decembris, aut aliquando ab ipsis *Kalendis Ianuarii*, initium sumsit, aliisque modis variavit. Iaceo nunc quartam Speciem, *Indictionem Carthaginiensem*. Scilicet *Indictio* generatim dicitur Systema trium lustrorum, sive spatium XV. annorum, olim, ut vulgo putatur, ad recipienda tributa institutum. (95) *Romana*, quæ

(93) Vid. Hertius, l. c. §. XV; pag. 618.

(94) Mabillonius de *Re Diplom. Libr. II. cap. 26. §. 5*, ita cum Papebrochio sine hæsitatione pronunciat.

(95) De *Indictionis* rationibus plura suppeditunt Ioseph. Scaliger de *emendat. Temp. Libr. V*. Iacobus Gothofredus, in *Proleg. ad Cod. Theodos.* Carolus du Fresne, in *Glossario Latino* sub hac voce. Speidelius, in *Speculo notabilium sub lit. I. n. 29*. Mabillonius, de *Re Diplom. Libr. II. cap. 24. §. 3. seqq.* B. HENR. LINCKIUS, Antecessor quondam huius Aca-
demix meritissimus, in *Dissertat. de Indictione Romana*, von der Römischen Zins-Zahl.

quæ & *Imperatoria*, & *Cæsarea*, & *Civilis*, dicitur, apud Germanos jamdudum obtinuit, & adhuc hodie retinetur potissimum a Notariis publicis in conficiendis Instrumentis, ita ut, omiſſa Indictione, tunc Instrumenta habeantur vitiata. Cujus inveniendi & computandi hæc est ratio, ut ad annum Christi addas 3. deinde totum divides per 15; quicquid est in residuo, indicabit annum *Indictionis*. Quod si nihil manserit residuum, ipse annus Indictionis est ultimus, i. e. decimus quintus. Sic, si ad annum Christi 1232, quo Diploma Henrici Regis scriptum datumque est, addas 3; hinc efficiuntur 1235. quem numerum si divideris per 15, in residuo invenies 5; qui ipse numerus Indictionis Anno Christi 1232 respondet. *Ceterum*, alias Subscriptionis formulas, quibus Henricus identidem usus est, videre licet supra, *Cap. I. §. 2. in Indice ejus Diplomatum*.

CAPUT II.

AD

QVASDAM IVRIS QVAESTIONES PERTINENS.

I.

EXpositis hætenus iis, quæ ad præcipuas Diplomatis Henriciani partes illustrandas facere possint, nunc Quæstiones quasdam ex Iure publico depromptas, quarum explicandarum occasionem hoc ipsum Diploma dare queat, ad disquirendum proponere constitui. Ante omnia de *poteſtate & iuribus Regum Romanorum* agendum videtur. Henricus enim, cujus auctoritate hic Codicillus exaratus datusque est, fuit Rex Romanorum. Sed hoc argumentum pro eo, ac par est, exponi satis non potest, nisi & inter varias denominationes conditionesque Regum Romanorum, & inter tempora va-
De poteſtate
& iuribus
Regis Ro-
manorum,
H
ria,

ria, antea distinguamus. Si Rex Romanus antiquo more, & ante Ferdinandi I tempora, dicitur ille, qui quidem summus est Germanici Imperii Rector, sed ideo non appellatur Imperator Augustus, quia a Pontifice Romano non est coronatus; tunc inter *Regem & Imperatorem* non nisi *nominalis* fuit differentia; cum talis Rex omnia habuerit, & exercere potuerit jura, quæ Imperatori competunt. (a) Vnde & Wenceslai Regis ævo Vbertus de Lampamiano, Iurium Doctor, hanc sententiam defendendam recte suscepit: *ante coronationem, facta in Alemannia electione solenni, Dominum Imperatorem consequi nomen Imperatoris & Imperii, sive totius Reipublicæ.* (b) Quodsi vero *Rex Romanorum* ille est, qui in spem Imperii adsciscitur, ita, ut post obitum, aut abdicationem Imperatoris, jus Imperii, nullo alio intercedente, re ipsa habeat; tunc rursus dispiciendum est: utrum more priscorum temporum, simul tanquam *Collega & Consors Imperii*, & prout Otto Magnus filium, Ottonem II, appellavit, tanquam *Coimperator*; (c) & absente quidem Imperatore, tanquam *Vicarius*, sit constitutus; an posterioris & recentioris ævi more, simpliciter tanquam successor in Imperio electus, certisque pactis & *Capitulatione* circumscriptus? Priori modo Reges Romanorum, ad exemplum *Henrici III* a *Conrado II*, Imperatore, adsciti; *Otonis II*, modo memorati, *Henrici VI*, filii *Friderici Barbarossæ*; *Henrici VII*, & *Conradi IV*, filiorum *Friderici II*, Imperatoris, & aliorum, omnino jura multo illustrissima, & alias ipsis Imperatoribus convenientia, exercuerunt; jura Ordinum Imperii confirmarunt, & novis datis privilegiis auxerunt, man-

data

(a) Vid. Limnæus, ad Cap. II. *Aureæ Bullæ* §. 5. Observ. 5.

(b) Vid. Maderi *Appendix Otiorum Imperialium Gervasi*, n. 24. pag. 116.

(c) Vid. Sigebertus in *Chronico* ad A. 971. Et ipse Otto iunior, in *Diplomate* Anni 973: *Otto iunior, senioris divina annuente Clementia, Coimperator Augustus.*

data sub rigidis poenis promulgarunt; *virtute plenitudinis potestatis*, &, ut loquitur *Henricus VII*, in privilegio Duci Austriae A. 1228. dato, *Regia perfectissima potestate*, edicta condiderunt; Comitata coegerunt; principatus, feuda, & alias dignitates, atque beneficia insignia, concesserunt, alienandis feudis consensum prae buerunt; ac reos proscripserunt, bannoque percusserunt; & quae multo plura sunt ejus generis iura, quorum exempla praecipue exhibent argumenta Diplomatum Henrici VII; quorum Indicem supra, *Cap. I, §. 2*, dedimus. Vir magni nominis in orbe erudito (d) requirendum censet: quo iure Henricus Rex Romanorum ista peregerit? Scio, inquit, *Casarem in Italia absentem filio demandasse Reipublicae Germanicae gubernacula: ut adeo Imperatoris VICARIi magis, quam REGIS munere functus esse videretur. Verum limites etiam Vicarii in nonnullis longe excessit. Ego, si quid de tam gravibus rebus judicare possum, putem, Henricum in his utique non simpliciter tanquam Regem Romanorum, sed simul tanquam Vicarium, imo tanquam Collegam Imperatoris, & Coimperatorem, egisse, sine cuius consensu ne quidem Pater, Imperator, omnia agere & sancire voluerit, (e) & qui*

H 2
ipsum

(d) Dn. de Ludevvig, ad *Auream Bullam Friderici II. Tom. VII. Reliqu. Diplom. pag. 528.*

(e) Sic Henricus Rex, in Diplomate An. 1232. V. Kal. Maii, dato loquitur: -- *Constitutus in praesentia nostra dilectus Princeps noster, Sifridus, Archiepiscopus Moguntinus, Celsitudini nostrae supplicavit attente, donationem & concessionem Principatus Laurissensis Ecclesiae cum omni honore -- a Domino & Patre nostro, Friderico, invictissimo Romanorum Imperatore Semper Augusto, Ierusalem & Siciliae Rege, NOBIS PRAESENTIBVS & CONSENTIENTIBVS laudabiliter sibi factam, & Ecclesiae Moguntinae, denuo ratam habere, & conservare inviolabiliter deberemus. Nos igitur -- concessionem & donationem praedictam, tanquam de ASSENSU NOSTRO factam, ratam habentes, praesentis Regalis paginae sancimus edicto. &c. Vide, praeter*

ipsius Patris adhuc vivi privilegia haud raro confirmavit, id quod ex Indice privilegiorum eius liquet. Quod si vero aliquando etiam partes *Vicarii & Coimperatoris* excessisse videatur; id ad exempla perduellionis, cuius arguebatur, referendum foret. Cum adeo plane singularia occurrant in historia & Diplomatum Henrici VII; horum decempeda non metienda sunt iura eorum *Regum Romanorum*, qui simpliciter tanquam futuri successores Imperii, vivo adhuc Imperatore, eliguntur, certaue *Capitulatione* circumscribuntur, neque prius ad coronationem admittuntur, quam, praestito iureiurando fidem dederint, se nullam, nisi praescriptam Imperii administrationem, sibi vindicare velle. (f) Horum enim iura maxime

praeter Lunigium, *Appendicem ad T. I. Freberi Scriptor. pag. 4.* Plura exempla, quibus Henricus Rex Patris Imperatoris privilegia confirmavit, quaeras licet supra, *cap. I. §. 2, in Indice Diplomatum.* Singulare erat, quod cum Imperator non probaret Regis sententiam in favorem Archiepiscopi Coloniensis, ad possidendum Martis montem, in solenni Curia Herbipolensi latam; non ipse publice eam rescinderet, sed Filium Regem eo induceret, ut hic de voluntate & mandato Patris pristinam sententiam mutaret, tollereturque. Diploma exhibet Dn. Lunigius, loco supra citato, cuius haec est summa: *Ad notitiam universorum volumus pervenire, Nos mandatum Domini Imperatoris, Patris nostri, recepisse, quod nequaquam ratam habere vellet Warandiam, quam in solenni Curia nostra apud Herbipolim fecisse dignoscimur de Monte Martis (Eresberg) Archiepiscopo Coloniensi, in Abbatis, dilecti Principis nostri, praedictum Corbeiensis; Et quod eundem Abbatem in possessionem dicti Montis remitteremus, eidem plenam Warandiam praestando, praedictus Dominus Noster Imperator Nobis firmiter iniunxit. Nos vero mandatum Domini Imperatoris Patris nostri conservare Et implere in omnibus cupientes, autoritate praesentium, in possessionem eiusdem Montis dictum Principem nostrum, Abbatem Corbeensem, mittimus cum omni iure, nullam jurisdictionem in eiusdem montis possessione recognoscentes Archiepiscopo Coloniensi. &c.*

(f) Vide *Capitulationes*, Maximiliani II. art. 33; Rudolphi II. art. 31. Ferdinandi III. art. 49; Ferdinandi IV. art. 47. & Iosephi, art. 47.

xime ex ipsa *Capitulatione* sunt dijudicanda: ac, si qua ibi non expressa sunt, iis tantum præterea rite & perfecta potestate uti possunt, quorum exercitium Imperator ipsis defert, aut alia necessitas postulat. Quamvis enim & hi omnino habeant Majestatem, non ex sola Cæsaris concessione, sed virtute electionis sibi competentem; ea tamen ipsius *Capitulationis* vinculis est circumscripta, ac, vivo Imperatore, quasi quiescit, neque, nisi in iis, quos generatim indicavi, casibus iure perfecto sese exerit. Sigillatim vero nunc omnia illa iura Regum Romanorum, quorum usus adhuc hodie daretur, recensere, & de eorum Majestate, titulis, insignibus, aliisque prærogativis, agere velle, & supra tenues ingenii mei vires, & fere supervacaneum foret, cum omnes Iuris publici Scriptores in suis *Systematibus*, quamvis non ubique eadem accuratione, illa explicarint, & huc sigillatim faciat egregia Disputatio Lynckeriana, quam supra laudavimus, de *Rege Romanorum*.

II.

Hic etiam de *valore privilegiorum*, & maxime eorum, quæ a Regibus Romanorum sunt data, pluribus differere in animo habui. Sed cum animadverterim, integris etiam Libris, multisque disputationibus Academicis, id argumentum fuisse pertractatum; iam illo labore fere supersedeo. Non tamen non possum hac occasione effrænem illorum philosophiam hic arguere, qui cum Hobbesio (g) eo usque vel temeritatis, vel adulationis, progrediuntur, ut doceant, *omnia privilegia pro arbitrio Imperantium semper posse revocari*;

H 3

pro-

(g) Hobbes, in *Element. Philos. de Cive*, cap. VI. §. 13, 14, 15, & in *Leviathane*, cap. XVIII. pag. 88. Bodinus de *Republ. Libr. I.* cap. 8. Conferatur Auctor *Observat. XV; XVI; & XVII; Tom. III. Observationum Hallensium*. Rationes dissentientium expendit refutatque Conringius, in *disput. de Privilegiis recte concedendis & revocandis. num. 51. seqq.*

propterea, quod summa potestas subditis obligari non possit, cum singulorum voluntatem complectatur, nec quicquam proprium civium sit, nisi qua summus Imperans velit. Sed iniquior hæc est sententia, si ita absolute & in universum accipiatur, quam ut eam sapientum & bonorum Imperantium magnitudo animi admittat, aut æqua mente ferat. Ipsi enim Principes, quod graviter vereque iudicavit Gundlingius, etiam post fata suprema honorifice commemorandus, (b) nunquam fere & nusquam omnem adeo pudorem deponunt, uti interdum eiusmodi Doctores. Optime idem & nervose, secundum *Iuris naturalis præcepta*, quibus & Summi Imperantes devinciuntur, de contractibus privilegiisque Imperantium ratiocinatur: (i) *Quæ cum subditis tractant panguntque Imperantes*, inquit, *vel iure nituntur, vel gratia. Vtraque ex ordine non destituuntur firmitate sua.* Neque enim in pactis & contractibus, ratione obligationis, inter eos & subiectos aliquid differentia statui debet; certumque habendum, Principes, dum paciscuntur & promittunt, Leges ferre nolle; eoque obligatio reciproca nascitur. Vbi obligatio, ibi stabilitas; quæ non nisi utriusque consensu tolli potest. Quod aliquos Doctores in transversum egit, ex male intellecta notione gratiæ processit, itemque privilegii. Omne enim GRATIOSVM mutationi arbitraria censent obnoxium; quod perversum omnino est. Nam & gratuita libere quidem promittuntur; sed, postquam promissa, valide sunt servanda. PRIVILEGIA non ex omni latere Leges sunt: accedit sæpe aliquid PACTI, quod utique ius dat acquirenti, inprimis si cum onere id genus privilegii obtigit civibus. &c. Novimus quidem, quid aliquando ad revocanda privilegia valere possit necessitatis & salutis publicæ ratio; sed ea tunc demum

(b) Gundlingius, in *Iure N. & G.* cap. XII. §. 6.

(i) Idem l. c. §. XLIII. seqq. conf. Ioh. Strauchii *dissert. de Privilegiis*, pag. 29.

demum iustitiæ & clementiæ gloriam rite tuebitur, si vera sit, nec commentitia. Quod nominatim attinet ad Privilegium hoc Henricianum, plane superfluum videatur, hodie disquirere velle, an id adhuc valeat, suamque vim hodie exerere possit? Ea enim, per DEI gratiam, horum temporum est felicitas, eaque Iustitiæ florentis vis, ut nullo modo verendum sit, ne immunitas a coactione ad matrimonia incunda, vel Francofurtensibus, vel aliis quibuscunque in Imperio degentibus, in dubium vocetur. Interim, vere videmur affirmare posse, huius ipsius Privilegii valorem nec dum extinctum esse: primum, quia id omnino ipsa naturali æquitate nititur; deinde quia id nunquam vel ab illius ævi Imperatore, vel ab aliis subsequentibus, est revocatum. Iam autem adhuc hodie Regum Romanorum acta, si non improbata fuerint ab Imperatore vivo, Ordinibusque Imperii, neque adversentur *Legibus fundamentalibus*, certe ab obitu Imperatoris plenum sortiri effectum censentur. (k) Neque obstat, quod Henricus postea Regia dignitate fuerit privatus: cum & huiusmodi Imperantium Constitutiones ac res gestæ, quæ *Legibus fundamentalibus* sunt convenientes, haud rescindantur; ne hinc turbetur tranquillitas publica, & iura Civium, iusto titulo acquisita, invertantur. Huc accedit, huius, aliorumq iurium, generalis confirmatio a subsequentibus Augustissimis Imperatoribus Regibusque impetrata, ac inprimis per Sanctissimas Imperii Leges, sanctionesque pragmaticas, stabilita atque corroborata. Quo præcipue facit *Instrumenti Pacis Osnabrugensis Articulus VIII: Liberis Imperii Civitatibus non minus, quam ceteris Statibus Imperii, competat votum decisivum, iisque rata maneat, regalia, vectigalia, redditus annui, libertates, privilegia confiscandi, collectandi, & inde dependentia, aliæque IVRA, ab Imperatore & Imperio legitime impetrata,*

(k) Vid. Pfeffinger, ad *Vitriarii I. P. Libr. III, Tit. VI. pag. 585.*

petrata, vel longo usu ante hos motus obtenta, possessa, & exercita, cum omnimoda jurisdictione, intra muros & in territorio. (l)

III.

De summa
potestate Ve-
terum Impe-
ratorum Re-
gumque Ro-
manorum in
causis matri-
monialibus.

Summa privilegii Henriciani, quam supra, *Cap. I, §. X*, exposuimus, nobis in mentem revocat, quanta & quam insigni potestate in *causis matrimonialibus* sæpe olim usi sint Imperatores Regesque Romanorum. Sic *Ludovicus Germanicus* irritum esse iubebat coniugium, quod filius, *Ludovicus Saxo*, cum filia *Adalardi* inierat. (m) De *Carolo Calvo*, ejusque filio *Ludovico Balbo*, hæc nobis narrat *Regino*: (n) *Ludovicus Rex, Caroli filius, qui Balbus appellabatur, - habuit, cum adhuc juvenilis ætatis flore polleret, quandam puellam nobilem, nomine Ansgard, sibi Coniugii fœdere copulatam; ex qua duos liberos suscepit, Ludovicum & Carolomannum. Sed quia hanc sine genitorum conscientia & voluntatis consensu suis amplexibus sociaverat, ab ipso Patre ei postmodum interdicta, & interposito iurisiurandi Sacramento, ab eius consortio in perpetuum separata. Tradita est autem eidem ab eodem Patre Adelheidis. &c. Neque credo, Carolum Calvum id solo iure paterno facere potuisse. Porro, cum Henricus Auceps, tunc adhuc Saxonie Dux, Hatheburgam viduam, eamque velatam, duxisset uxorem, & Halberstadiensis Episcopus hoc nomine eum anathematis fulmine percutere vellet; tunc Henricus, ut loquitur Ditmarus*

(l) Conferantur etiam Augustissimorum IMPERATORVM Capitulationes: sigillatim LEOPOLDINA, *Artic. III*; IOSEPHINA, *Artic. III*; & CAROLINA; *Artic. I*.

(m) *Annales Bertiani*, ad A. 865. Vid. *Hahnii*, Professoris quondam Helmstadiensis, *Observationes quasdam Iuris Publici ad medii ævi mores*. §. II.

(n) *Regino*, Monachus Prumiensis, *Libr. II. Chron. ad annum 878*. T. I. *Pistorii Scriptor. rer. Germ. pag. 57.* ubi vitiose exprimitur annus 888.

marus (o) tali rumore turbatus ad Imperatorem (Conradum) properavit, omnemque indicans ei rem ordine, auxilium eius petivit; & quia familiaris ei fuit, ex Patris commisso ac fidei servitio, impetravit. Nam, legato ad Antistitem concite directo, ut vinulos solveret, & ad suimet praesentiam differret, postulavit. Neque hic reticendum est exemplum Ludovici IV, Imperatoris, qui coniugium Iohannis, Regis Bohemiae, & Margarethae, Ducis Carinthiae, quae Maultaschia cognominari consuevit, propter impotentiam mariti, ad preces uxoris ejus, ex plenitudine potestatis dissolvit, ac deinde de affinitate consanguinitatis dispensavit; cum Ludovicus, Marchio Brandenburgicus, eandem Margaretham domum duceret. Quam rem breviter enarrat Henr. Rebdorfius, in *Annalibus*, ad Annum 1341: Oritur discordia inter secundum filium praedictae Regis Bohemiae, Iohannem nomine, Ducem Carinthiae ex una parte & uxorem suam, filiam quondam Ducis Carinthiae, ac nobiles ejusdem ex altera. Vnde ipsa accusat eum, quod sit frigidus, impotens ad carnalem copulam, & asserit, se virginem licet cohabitaverit ei, per decem annos, vel circa. Propter quod Ludovicus Marchio Brandenburgensis, filius Ludovici Imperatoris, ipso volente, non facto divortio per ecclesiam, dictam filiam Ducis Carinthiae, attinentem sibi in tertio gradu consanguinitatis, duxit in uxorem. (p) Hinc iam Guilielmus Occam,

I
Mona-

(o) Ditmarus *Restit. Libr. VII*; pag. 325.

(p) Huius Actus utramque formulam atque tabulam, exhibet Freherus, *T. I. Script. rer. Germ.* pag. 430. seqq. In priore Tabula Imperator ait: Per auctoritatem ergo nobis debitam, & concessam, & Legi divinae conformiter, sicut certum est, & asserunt Sacrae Scripturae, sive Leges divinae atque civiles sententiae sufficientes, ac comprobati Doctores, ad divortium, sive separationem matrimonii faciendam, inter vocatos coniuges, Iohannem & Margaretham praedictos, proce-

Monachus Franciscanus, qui anno circiter 1347 mortuus est, peculiarem scripsit libellum, de *Iurisdictione Imperatoris in causis matrimonialibus*; (q) in quo Imperatori summam in iis causis potestatem vindicare voluit. Inprimis vero Ioh. Launoius *de Regia in matrimonium potestate*, (*) multo plura ejus generis exempla, itemque testimonia ac judicia Conciliorum, Patrum & Doctorum, collegit, quibus comprobaret, Christianum Principem secularem posse Leges ferre, quibus matrimonium dirimatur. Quantum vero successu temporis ex iure isto decerpserint Pontifices Romani, in propatulo est. Omnino autem etiam imperantibus sua iura circa matrimonia civium sunt relinquenda. Cum enim matrimonia sint seminaria & fundamenta Reipublicæ, unde magnam partem dependet civium felicitas; tum publice interest, ut qui clavum Reipublicæ tractant, coniugalis etiam Societatis, haud secus, ac societatum aliarum, quæ in civitate existunt, rationem curamque habeant, & leges divinas, quæ huc pertinent, sua auctoritate tueantur; in ceteris autem capitibus, quæ Legibus divinis non sunt determinata, sed tantum permissa, matrimoniorum iura & effectus ad utilitatem publicam attemperent, & si opus ac in commune sit utile, libertatem eorum in

Procedimus &c. In altera Tabula ait: *Ex his igitur omnibus iam prædictis manifeste apparet, auctoritatem dispensandi, atque tollendi a matrimonio impedimentum, inter personas, & a personis sanguinis affinitate coniunctis, ad ROMANVM PRINCIPEM pertinere.*

(q) Extat apud Goldastum *T. I. Monarchia Imperii*, pag. 21. seqq. Et Freherus *T. I. Script. rer. Germ.* pag. 429. indicat, se etiam hunc Guil. Ockami tractatum, & Marsilii Paduani consultationes, una cum aliis edidisse. Qui Marsilius etiam apud Goldastum, *T. III Monarch. Imp.* habetur.

(*) Huius libri rarioris usum debeo singulari humanitati Magnifici huius Academiae PRORECTORIS, Domini D. RINCKII.

in certis partibus certisque conditionibus restringant. At durum utique est, si ista facultas restringendæ libertatis coniugiorum eousque extendatur, ut imperantes velint subiectos civesque suos, etiam invitos, cogere ad connubia cum certis personis contrahenda: propterea, quod *libertas*, uti Quintilianus ait, (r) *nusquam tam necessaria est, quam in matrimonio*: quia alieno animo nemo amare potest. Hinc & Iure Civili, exempli causa, L. 12. & 14. C. de Nuptiis, recte sancitum est: *Neque ab initio matrimonium contrahere, neque dissociatum reconciliare, quisquam cogi potest. Unde intelliges, liberam facultatem contrahendi atque distrahendi matrimonii transferrî ad necessitatem non oportere.* Neque tamen existimandum est, tunc omnem istam tolli libertatem, sicubi Legibus civilibus beneficiariisque ad servandum decus commodumque familiarum constitutum fuerit, ut neque liberi sine consensu parentum; neque ministeriales & vasalli, sine Principum consensu, neque generatim cives promiscue cum cuiuslibet conditionis personis, licite valideque matrimonia inire statuantur. (s) Ex eodem enim salutis publicæ favore & studio evenit, ut aliquando & ipsi Imperantes Principesque, non absolute suo arbitrio, neque in consultis Ordinibus Proceribusque, uxores ducere potuerint. (t) Sic ex ipsius Henrici VII, Regis Rom. historia constat, eum consensu

I 2

Ordi-

(r) Quintilianus, *declamat. CCXLVII.* Conf. Arniseus, *de Iure Connub. Cap. I. Sect. V. n. 1.* Carpzovius, *Libr. II. Iurispr. Consist. Tit. II. defin. 27.* Petrus Gregorius Tholosanus, *de Republica Libr. XIV. cap. I. §. 10.* & longe plures alii.

(s) Vid. Casp. Achatii Beckii, Icti Ienensis, *disput. de Iure Principis circa connubia ministrorum & Vasallorum.*

(t) Vid. Stryckii *dissert. de matrimonio ex ratione status;* Betsius, *de Pactis Famil. illustr. cap. VI.* Schilterus, in *Instit. Iuris Publ. Libr. I. Tit. IX. &c.*

Ordinum Imperii destitutum, haud iniisse matrimonium cum
sorore Regis Angliæ, prout ab initio constituerat. (u)

IV.

Generatim
de Libertate
connubio-
rum apud
Germanos.

Haud ignotum est, in Germania etiam libertatem ma-
trimoniorum variis iisque salubribus Legibus temperari atque
circumscribi: quas hic exponere non mei est instituti. Quod
si tamen nostros mores Legesque cum Romanorum veterum,
aliorumque populorum, moribus contendamus; utique quæ-
dam differentia utrobique superest. Apud Romanos soli ci-
ves, & liberi, honorabilia connubia inire poterant; cum re-
liquorum coniunctiones iuribus & nomine iustorum matri-
moniorum destituerentur; neque nisi *contubernia* audirent. (x)
At more Germanorum, *hominum* quoque *propriorum* & *ser-
vorum* vera ac legitima existimantur matrimonia, æque ac
liberorum. Sic iam *Capitulari Caroli M.* apud Baluzium,
T. I. pag. 351, legimus constitutum: *Coniugia servorum non
dirimantur, etiamsi diversos dominos habuerint; sed in uno
coniugio servi permanentes Dominis suis serviant: sic tamen,
ut ipsum coniugium legale sit, & per voluntatem Dominorum
suorum, iuxta Evangelium: Quos Deus coniunxit, homo ne
separet.* (y) Cognitum tamen inter Germanos, & in Legi-
bus feudalibus, atque in Romano-Germanici Imperii Consue-
tudine, fundatum est *Matrimonium ad Morganaticam*; h. e.
vir

(u) Vid. supra notam (27.) ad Cap. I. §. 1.

(x) Vid. §. 1. l. de Nuptiis. & l. 3. c. de incest. Nupt. & per-
sonæ non Coniuges, sed Contubernales appellabantur. l. 41.
§. 2. ff. de Legat. 3. l. 12. §. 33. ff. de Instruct. vel Instrum. legat.

(y) Imo & Iure Canonico hæc differentia est sublata, &
ut inter servos etiam subsisteret verum & iustum matrimo-
nium, statutum. t. t. X. de Coniug. Serv.

virī illustris & uxoris inferioris Ordinis coniunctio legitima, hoc pacto vel conditione in favorem liberorum prioris matrimonii aut agnatorum, facta, ut uxor & liberi secundi matrimonii certis bonis & annuis redditibus in pacto dotali determinatis contenti vivant, ac bonis avitis paternisque una cum Titulis abstineant. (z) Ex cuiusmodi matrimonio liberi procreati, quamvis sint legitimi, tamen in beneficiis non succedunt. (aa) Talium matrimoniorum exempla cum non pauca extent in Germania; Mylerus tamen l. c. non recte huc refert matrimonium *Ferdinandi*, Archiducis Austriae, fratris *Maximiliani II*, Imp. cum *Philippina*, *Antonii Welferi*, patricii Augustani, filia. Quod vero matrimonium proprie Morganaticum non fuit. Simpliciter enim, & non adiecto pacto Morganatico, *Ferdinandus* duxerat hanc *Philippinam*, ex eaque genuit *Andream* & *Carolum*; quorum prior postea ad Cardinalis & Episcopi Constantiensis dignitatem est evectus; alteri autem Landgraviatus Nellenbergensis, una cum Marchionis titulo, consentientibus quidem provincialibus Ordinibus est assignatus; Sicque Archiducali dignitate & hereditate non tam per pactum Morganaticum, quam per assignationem Patris, ex Consilio Imperatoris & Ordinum, longe post nuptias, cessit. (bb) Disputant vero IurisConsulti: Vtrum Nobilibus etiam privato ausu liberum sit, eiusmodi matrimonium

I 3 inire?

(z) Nicol. Mylerus ab Ehrenbach in *Gamolog. person. illustr.* Item, Linckius, Cocceius, Schvvederus, Riccius, & plures in *dissert. Acad.* de hoc argumento editis,

(aa) 2. Feud. 29.

(bb) Vid. B. D. Linckii *dissert. de matrimonio Lege Salica contracto.* & Cocceii *dissert. de Lege Morganatica, Sect. V. §. X;* ubi negat, apparere, coniugium hoc ex Lege Morganatica initum fuisse.

inire? Quidam cum Hornio, *in Iurispr. Feud. Cap. VI*, §. 2; id affirmant; alii cum Lynckero, *in Analectis ad Struvii Syntagma Iur. Feud. Cap. IX. Aph. 5.* id negant. Ego inter ancipites rationes interim amplio. Id certum est, a Potentiss. Porussiae Rege, (cc) diserte prohiberi, quo minus nuptiis, inter nobilem & plebeiam initis, addatur pactum ad *Morganaticam*. Sed & alia sunt libertatis Germanicae in causis matrimonialibus exempla. Apud Athenienses cautum erat, ne quis pro cive se gereret, qui non utrumque parentem haberet civem. Quid etiam Leges Romanae de nuptiis peregrinorum statuerint, aliunde constat. Imo ipsi veteres Germani, teste Tacito, *de moribus Germanorum, Cap. IV*, cavebant, ne facile Cives sui exterorum sanguine miscerentur. At hodie, in plurimis Germaniae locis, & licita & vera habentur *peregrinorum matrimonia*. (dd) Porro, quamvis non semper proficuum videatur, si personae religionis diversae principiis imbutae, in arctissimam matrimonii Societatem coeant; liberum tamen est germanis, in Imperio Romano, inter homines dissentientis religionis, dummodo ea Legibus communibus toleretur in Imperio, foedus conjugale pangi. (ee) Praeterea constat quidem, in causis controversisque matrimonialibus inter Ordines Romano-Catholicos esse Iudicem Ecclesiasticum, atque ibidem Ius Canonicum potissimum vim suam exercere; at Principibus Statibusque

(cc) in der Renovirten Constitution von Verlobnüssen und Ehe-
Sachen. §. 13.

(dd) Vid. Schilter. *diff. de Iure peregrinorum*.

(ee) Lynckeri *disput. de eo quod iustum est circa personas diversae religionis*. Item Dn. Bernhardi L. B. de Plessen, *Comment. de Libertate Germanica, cap. II. §. 8.*

que Imperii multo maius ius maiorque libertas datur in his caussis diiudicandis. Sicuti enim de matrimoniis subditorum suorum libere statuere, ac Leges sententiasque ferre, possunt, quascunque ad decus & ordinem Reipubl. Christianæ facere posse censent, dummodo ne divinis Legibus, cum naturalibus; tum voluntariis, adversentur; adeoque nec interdictis illis Pontificiis circa omnes gradus cognationis, nec aliis eius generis legibus humanis necessario tenentur. Ita, si controversiæ huius generis inter Principes ac status Imperii existant, postquam in eos Ecclesiastici iudicis Iurisdictio per pacem religiosam & Westphalicam suspensa est; maxime per confessum Statuum Evangelicorum in Comitibus eiusmodi causæ determinandæ videntur. (ff)

V.

Multo plura iuris argumenta, quæ Diploma propositum ^{Præteritio} & historia HENRICI VII, Regis Romanorum, facile suppeditarent, attingere possem; sed cum & temporis, & chartæ, ratio mihi sit habenda, hic subsisto; & ad extremum Lectorem benevolum rogo, ut interim hos tenues conatus meos in meliorem partem interpretetur.

ADDEN-

(ff) Vid. Wurmser, de Iur. publ. ex. V. tb. 26. Cocceius, de Coniugio inæquali personarum illustrium, §. 30. Ioh. Gotth. a Dießeldorff, in Tr. de potestate Statuum Imperii circa matrimonia subditorum; Henr. Linck, de dispensatione matrimoniali, &c. Conf. Gundlingius, in Iure Nat. ac Gent. Cap. XXVII, §. 7. & 8. recent. edit.

ADDENDA QVAEDAM ET CORRIGENDA:

Superiori *Indici Diplomatum Henrici VII, Cap. I, §. 2, pag. 30*, vel primo loco adhuc duo memorabilia ad-
iicienda sunt Diplomata, quæ nobis interim occur-
rerunt. Altero confirmat Henricus Rex *iura feu-
dalia a Philippo*, Romanorum Rege, & Patre suo,
Friderico II, Imperatore, Henrico, Duci Lotharingiæ
& Brabantiae, concessa. Initium harum literarum
est: HENRICVS, *Dei Gratia Romanorum Rex Sem-
per Augustus, omnibus hoc scriptum videntibus in per-
petuum.* (Vnde intelligimus, Henricum, statim
a primo die Coronationis suæ Aquensis, dictum esse
Semper Augustum.) Finis literarum hic est: *Actum
apud Aquisgranum, in solenni nostra Coronationis Cu-
ria. Anno Dominice Incarnationis MCCXXII. Mense
Majo.* Altero Diplomate Henricus VII eidem Duci
Lotharingiæ iniungit, ut iura Imperii in terris suis
observet, & varia iuris feudalis capita definit.
Clausula huius Diplomatis est: *Actum Aquisgrani,
in solenni Curia, in nostra coronatione, anno Domini-
ce Incarnationis MCCXXII. Mense Majo.* Vtrumque
hoc Diploma exhibet Dn. MASCOVIVS, Senator
Lipsiensium Gravissimus, in Exercit. de *Nexu regni
Lotharingiæ cum Imp. Rom. Germanico, in Append.
pag. 5. & 6*; ex Christophori Butkens *Tropæis Bra-
bantiae, dans les Preuves.* Ceterum, pag. 4, lin. 9:
pro DCCXIV. lege DCCXCIV. & ibidem in nota (I)
lin. 7: pro DCCXCVIII, lege DCCXCIV.

NOBILISSIMO DIGNISSIMOQUE
HONORVM IVRIDICORVM CANDIDATO
DOM. IOHANNI THOMAE KLUMPFIO

S. D.

C. G. SCHVVARZIVS P. P.

Etsi temporis chartaeque angustia haud permittit, ut
iam plenam laudis tuae significationem dare queam;
res tamen ita postulat, ut TE, Amicissime KLUMPFII,
ad praeclara quaeque feliciter contendentem, quibus
possum, votis officiisque prosequar, honoribusque Academi-
cis, quos merito tuo capeffis, lubens laetusque applaudam.
Sic uero iam tum, cum ante hoc quinquennium literatae
huic Civitati nomen auspicato dabas, haud uulgarem tui ex-
pectationem concitasti. Afferebas enim animum, et naturae
dotibus, et accuratissima VENERANDI PATRIS TVI,
viri de optimis literis bene merentissimi, disciplina, recte
instructum, praeparatumque. Praeterea, qui certissimus ad
solidiorem doctrinam prudentiamque consequendam gradus est,
non caeca quadam et lubrica, sed recta perpetuaque inge-
nii in dies magis expoliendi cupiditate ardebas. Hinc statim
in rebus pulchris posuisti operam, et cum iuris arte, qua
nulla in uitae societate est praestantior, eas coniunxisti literas,
quae ad studiorum ornamenta quam maxime ualent. Quibus
fundamentis feliciter iactis, in florentissimas Saxonum Acade-
mias digressus, primo Ienae, deinde Lipsiae, praestantissimos
ad exquisitam scientiam duces tibi sequendos existimasti.

K

Nec

Nec huius te consilii poenituit ; cum et exoptatissimam locupletandae eruditionis facultatem nanciscereris , et assiduitate tua , moribusque ad modestiam atque integritatem compositis , singulorum benivolentiam tibi facile conciliares. Nominatim uero publicis priuatisque recitationibus celeberrimi Lipsiensium Iurisconsulti , D. D. DINCKLERI , diligentissime interfuisti , et exinde non minus uberrimos industriae fructus , quam luculentissimum laudis testimonium , retulisti. Ut autem studiorum Academicorum curriculum , in quo tam feliciter progressus eras , recte conficeres ; auctumno superioris anni Altorfium reuersus scholas nostratum Iurisprudentiae ANTECESSORVM , fama meritisque grauissimorum , adhuc studiosissime obiisti , ac , cum uiam tibi munires ad nomen honoremque Doctoris iuridici promerendum , his ipsis rationes profectuum tuorum ita probasti , ut una uoce testentur , sibi insignes ingenii animique tui dotes maximopore placere. Etenim haec praecipua tibi semper cura fuit , ut non aliena ageres , aut in rebus inanibus consumeres aetatem ; sed tempus bene recteque collocares , ac doctrinam ad uitae usum publicumque decus transferres , atque ea compledereris animo , quae honori simul et commodo forent. Quo pertinet et eximium illud argumentum , quod nunc ad disputandum proponis ; in quo elaborando ita uersatus es , ut ostendas , te nihil prius antiquiusque habere cognitione rerum iuriumque PATRIAE TVAE , ad cuius dignitatem utilitatemque refers , quicquid hucusque , DEO fortunante , in bonis literis , legumque studio , profecisti. Quamobrem de tam egregiis laudum decoribus tibi iterum iterumque gratulor , et animo libenti prolixoque opto , ut honor iste Academicus , quem , suffragante Senatu iuridico , referes , TIBI prospere feliciterque eueniat , & pluribus praemiorum fortunaeque accessionibus quamprimum cumuleris. Vale.

Scriptis

Scriptis antiquos patriae scrutaris honores
Sic uenient operis praemia digna tuis.

Haec Praenobilissimo Doctissimoque DN. CANDIDATO gratulabundus adiicit

IACOBVS CHRISTOPHORVS OELHAFEN,
de Schöllенbach.

Purpureo tandem toga candida tincta colore est,
Et pridem meritum dat decus alma Themis.
Desine fata queri, KLUMPFER, asperiora: querantur
Qui, TIBI dissimiles, displicuere Deae.

PRAENOBILISSIMO DOMINO CANDIDATO de Honoribus obtentis ex animo gratulabatur

IOH. MAX. AB HOLZHAVSEN, Moeno-Francof.

Ibene susceptum famae pertexere telum,
KLUMPFER, laudati spesque decusque PATRIS!
Maeste animo forti claras nunc promere dotes;
Namque solum patrium nil mediocre parit.

PRAECELLENTISS. DOMINO CANDIDATO
de insigni hoc eruditionis specimine gratulaturus,
pauca haecce l. m. q. dabat

CHRISTIANVS LVDOVICVS SCHEID,
ex Triboccis Patric.

Astraea, summi maximum decus Iouis,
Regina caeli orbisque principes docens
Quid fas et aequum, mitis et facilis bonis,
Vindex seuera criminum, implacabile
Numen tyrannis, cuius ad nutum ferus
Tormenta Minos infera et mortes parat;
Terras reliquit, tutius caelum petens,
Cum non satis paenurum haberent Tartara,

Morta-

Mortaliumque surgeret scelus, Iouem
 Vexare, cuius concutit cælum manus.
 Docuit parentum posteros caedes atrox,
 Si non Iouem timere, saltem dexteram
 Cælo tonantem. Rursus in terras redit
 Sed non Athenas Diua uel Lacedaemona.
 Cruore scriptas illa non leges tulit;
 Nec hac Solon uolente, neglexit nece,
 Quisquis parentis impetisset occiput,
 Damnare. Nec deam Lycurgus audiit:
 Haec scilicet suum cuique amat dare.
 Nec Romuli praesens fuit latronibus;
 Nec, ipsa uirgo, uirgines iussit rapi.
 Nec subiugata Caesari Vrbs sensit deam:
 Sed nostra petiit arua lumini suo
 Sacrandæ. Noricum uidens solum dea:
 Hic, inquit, arae numini fument meo,
 Et thura nobis et sacerdotes dedit,
 Et iura regibus orbis et plebi dedit,
 Gauisa ab omnibus Palaeomae coli.
 Hic iusta mortales et aequa discite,
 Hic diua praemiis amatores sui
 Nec tempore ullo marcidis lauris beat.
 Hic iam coronam KLUMPFIO neclit meo.
 Vos testor omnes, quisquis Astraeam colit;
 Diuae placebit, KLUMPFIO quisquis fauet,
 Dignissimae fronti coronam applaudite.
 IV, cui reuerso ciuicam Mænus parat,
 Fas est merentes sic honorare accolas,
 Lauru superbi cincte duplici caput.

Sic OPTIMO AMICO
 SUMMOS IVRIS HONORES CONSECVTO
 claudicante quidem carmine gratulatur
 CHRISTIANVS GOTLIBIVS KOENIGIVS.

Klumpf, Johann F.

Diss. inaug. de privilegio Henrici VII. Romanorum regis, Francofurtanis ad
Moenum civibus de filiabus libere elocandis olim dato

Altdorfium 1730

4 Diss. 5252 a#Beibd.23

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11050258-8

VD18 14970368-001